

Evaluering af støtte(pædagog)området 2005

*Familie- og Arbejdsmarkedsforvaltningen
Københavns Kommune*

Indholdsfortegnelse

1. Indledning	4
1.1 Lovgrundlag for tildeling af støtte	4
1.2 Organisering af støtteindsatsen i Københavns Kommune	5
1.3 Omlægningens konsekvenser	6
1.4 Rapportens opbygning.....	6
2. Sammenfatning og anbefalinger	8
2.2 Anbefalinger.....	11
3. Metodiske overvejelser.....	13
3.1 Opsamling	16
4. Økonomi, forbrug og demografisk udvikling	17
4.1 Den demografiske udvikling	17
4.2 Den budget- og forbrugsmæssige udvikling på handicapområdet	18
4.3 Den budget- og forbrugsmæssige udvikling på området for børn med psykosociale behov	20
4.4 Opsamling	22
5. Brugerundersøgelserne	23
5.1 Brugerundersøgelse blandt forældre til børn med psykosociale behov	23
5.1.1 <i>Forældrenes oplevelse af dagtilbuddet og barnets kontakt med personalet.....</i>	<i>23</i>
5.1.3 <i>Forældrenes oplevelse af kontakten til og samarbejdet med personalet .....</i>	<i>27</i>
5.1.4 <i>Forældrenes oplevelse af sammenhængen i dag- og støttetilbuddet.....</i>	<i>28</i>
5.1.5 <i>Opsamling.....</i>	<i>29</i>
5.2 Brugerundersøgelse på handicapområdet	30
5.2.1 <i>Atmosfæren i dagtilbuddet og barnets kontakt med personalet .....</i>	<i>31</i>
5.2.2 <i>Barnets muligheder i forhold til udvikling og støtte.....</i>	<i>32</i>
5.2.3 <i>Forældrenes kontakt og samarbejde med personalet .....</i>	<i>33</i>
5.2.4 <i>Terapeutiske tilbud.....</i>	<i>33</i>
5.2.5 <i>De fysiske rammer i dagtilbuddet.....</i>	<i>34</i>
5.2.6 <i>Opsamling.....</i>	<i>34</i>
6 Analyse af fokusgruppeinterviews med børne(familie)-teamchefer, pædagogiske konsulenter, støttepædagoger og daginstitutionsleder	36
6.1 Visitation	36
6.1.1 <i>Visitationsudvalgenes sammensætning, møder og brug af ansøgnings-skemaer .....</i>	<i>36</i>
6.1.2 <i>Bevilling af støttetilbud og længden på støtteperioden.....</i>	<i>37</i>
6.1.4 <i>Opsamling.....</i>	<i>39</i>
6.2 Støtteformer.....	39
6.2.1 <i>Anvendelse af de nye muligheder for støtte .....</i>	<i>40</i>
6.2.2 <i>Opsamling.....</i>	<i>42</i>
6.3 Pædagogisk indsats/metode.....	42
6.3.1 <i>Kvalitet - støttetimer el støttepædagog?.....</i>	<i>43</i>
6.3.2 <i>Opsamling.....</i>	<i>44</i>
6.4 Samarbejde og kommunikation.....	44

6.4.1	<i>Samarbejdet mellem medarbejderne</i>	44
6.4.2	<i>Samarbejdet mellem institutionen og den person, der varetager støtten</i>	45
6.4.3	<i>Samarbejdet mellem stuepædagogen, støttepersonen og forældrene</i>	47
6.4.4	<i>Opsamling</i>	48
6.5	Medarbejdernes oplevelse af forældrenes tilfredshed med støttetilbuddet samt forældrenes rolle i samarbejdet	48
6.5.1	<i>Opsamling</i>	49
6.6	Information om den nye støtteordning	49
6.6.1	<i>Opsamling</i>	50
7	Bilag	51
	Bilag 1	52
	Bilag 2	53
	Bilag 3	58
	Bilag 4	60
	Bilag 5	72
	Bilag 6	81
	Bilag 7	83

1. Indledning

I juni 2003 indstillede Familie- og Arbejdsmarkedsforvaltningen til Familie- og Arbejdsmarkedsudvalget, at støttepædagogområdet blev omlagt. Støttepædagogområdet var på daværende tidspunkt præget af et voksende merforbrug, som skyldtes den demografiske udvikling med flere børn, et øget pres på forebyggelsesområdet samt en stigende andel af børn, der blev diagnosticeret med autisme. Endvidere var udredningstiden på børn, som ventede på en basis- eller specialplads, meget lang, hvilket betød, at disse børn i ventetiden dels fik tilbudt plads i almindelige dagtilbud og dels havde støttepædagog i en længere periode, end støttepædagogtilbuddet oprindeligt var tiltænkt. Omlægningen blev derfor anset som værende nødvendig, idet der var behov for andre og mere fleksible støtteformer end dem, som Støttehåndbogen hidtil havde givet mulighed for.

I november 2003 godkendte Borgerrepræsentationen omlægningen af støttepædagogområdet, samt at omlægningen skulle følges op af en evaluering af området. Evalueringen af omlægningen skulle gennemføres et år efter omlægningen, og som et led i evalueringen skulle følgende interessenter høres: daginstitutionsledere, støttepædagoger, pædagogiske konsulenter og forældre.

Evalueringen forventes forelagt Familie- og Arbejdsmarkedsudvalget og Borgerrepræsentationen i efteråret 2005.

1.1 Lovgrundlag for tildeling af støtte

Hjemlen for tildeling af et støtteforhold er servicelovens § 7, hvorefter kommunen sørger for, at der er det nødvendige antal pladser i dagtilbud til børn med henblik på at give pædagogiske, sociale og pasningsmæssige tilbud.

Støtten kan bevilliges til børn med psykosociale problemer, børn med udviklingsmæssige forstyrrelser samt børn med vidtgående fysiske/psykiske handicaps. Lokalcentrene tildeler støtte til børn med psykosociale problemer, mens handicapcentre har ansvaret for børn med handicaps.

Kommunens støttetilbud kan endvidere beskrives som en mellemkategori, når man ser på arten og omfanget af de særlige foranstaltninger, der sættes i værk i forhold til barnet. På den ene side findes børn, som kan rummes i de almindelige daginstitutionstilbud evt. støttet af særlige pædagogiske foranstaltninger. På den anden side er der basisgruppetilbuddene, hvor børn med et mere massivt støttebehov samles i grupper på 6 børn. Denne gruppe børn profiterer af samværet med børn inden for normalområdet, men har samtidig et behov for at kunne trække sig tilbage til mere overskuelige rammer med en særlig struktur og indretning. På handicapområdet findes der med udgangspunkt i servicelovens § 16 tillige de såkaldte specialbørnehaver, som er målrettet de mest støttekrævende børn.

Ifølge vejledning om dagtilbud til børn, jf. kapitel 1.1., indgår der i skønnet udover barnets behov en række faktorer, herunder det faktiske udbud, den

aktuelle og forventede fremtidige efterspørgsel efter dagtilbud samt økonomiske forhold. I kommunens skøn over, hvorvidt der bør tildeles et støtteforhold, indgår således også en økonomisk vurdering, dvs. kommunen lægger selv sit serviceniveau ud fra de givne økonomiske rammer ligesom ved tildeling af dagtilbudspladser i øvrigt.

Ifølge servicelovens § 8, stk. 2, skal dagtilbuddene i samarbejde med forældrene give børn omsorg, støtte det enkelte barns tilegnelse og udvikling af sociale og almene færdigheder med henblik på at styrke dets alsidige udvikling og selvværd samt bidrage til, at børn får en god og tryk opvækst. Opfyldelsen af denne målsætning forudsætter en individuel vurdering af det enkelte barns behov. Det vil sige, at kommunen er forpligtet til at foretage en individuel vurdering af det enkelte barns udviklingsniveau i forbindelse med bedømmelsen af de enkelte støtteansøgninger. Der skal derfor altid i en vurdering af spørgsmålet om tildeling af en støtteperson indgå en individuel vurdering af støttebehovet ud fra de økonomiske rammer.

Tildeling af et støtteforhold sker på baggrund af en ansøgning fra institutionen. I denne ansøgning kan den pædagogiske konsultants vurdering af støttebehovet indgå. Forældrene vil blive inddraget i ansøgningen og få mulighed for at udtale sig i sagen. Herved opfyldes kravet i servicelovens § 4 om, at kommunen skal sørge for at udføre sine opgaver i samarbejde med forældrene.

Udgiften til en støttepædagog eller en person, som skal varetage støttetimerne, indgår som en del af institutionens budget, dvs. i personaleudgifterne i daginstitutionerne, og tildeling af støtteperson til en daginstitution er således et spørgsmål om fastsættelse af personalenormering. Støttepersonen tilknyttes som udgangspunkt derfor ikke til et enkelt barn, ligesom udgiften hertil ikke konteres på et enkelt barn.

Afgørelsen om tildeling af støtteperson træffes derfor i forhold til institutionen. Hvis der gives et afslag på støttepædagog eller støttetimer, gives det til institutionen og ikke til forældrene. I henhold til lov om social service har forældrene således ingen klageadgang i forhold til beslutningen om tildeling af støttepædagog eller støttetimer. Afslaget til institutionen skal indeholde en henvisning til den individuelle vurdering af barnets støttebehov samt de økonomiske betragtninger. Afgørelsen er endelig og kan ikke indbringes for anden myndighed.

1.2 Organisering af støtteindsatsen i Københavns Kommune

I Københavns Kommune administreres støtteindsatsen af lokal- og handicapcentre. Som tidligere beskrevet administrerer lokalcentre indsatsen i relation til børn med psykosociale problemer, mens handicapcentre varetager støtteindsatsen til de handicappede børn.

Konkret sker der det, at en given institution efter aftale med barnets familie ansøger lokal- eller handicapcenter om ekstra støtte. Ansøgningen indeholder

udover en række faktuelle oplysninger om barnets funktionsniveau også en plan for, hvad den ekstra støtte skal bruges til.

Lokal- eller handicapcentrets visitationsudvalg behandler herefter ansøgningen, og der gives på denne baggrund tilsagn, delvist tilsagn (færre timer end ansøgt) eller afslag.

Institutionen kan få tildelt en støttepædagog eller støttetimer, og hvis sidstnævnte tildeles, er det op til institutionen at finde ud af, hvorledes timerne anvendes bedst muligt.

1.3 Omlægningens konsekvenser

Før omlægningen af støtteindsatsen kunne støtten udmøntes på 2 måder:

1. Institutionen tildeles en støttepædagog et antal timer ugentligt. Støttepædagogen er ansat i centret og modtager supervision på opgaven.
2. Alternativt kan institutionen tildeles et antal støttetimer, som omregnes til en pose penge til ansættelse af en støtteperson til barnet. Støttepersonen er ansat af institutionen, og medarbejderens arbejdstid tilrettelægges af institutionen.

Med omlægningen kan indsatsen udover ovennævnte måder nu ligeledes gives som:

1. Tildeling af talepædagog, audiopæd, psykolog og lign. afhængigt af det enkelte barns behov
2. Kompetenceudvikling, kurser mv. for institutionens medarbejdere til at håndtere det pågældende barn.
3. Der kan etableres smågrupper for børn med ensartede problemer eller handicaps

Omlægningen af støtteområdet skal give lokal- og handicapcentre bedre mulighed for, at tilbuddet kan tilpasses det enkelte barns og den enkelte institutions behov samt være medvirkende til at optimere lokal- og handicapcentrenes økonomiske ramme for støtteområdet.

Grundet den interne omstrukturering i Københavns Kommune forventes støtteområdet pr. 1. januar 2006 at overgå til den nye børneforvaltning.

I evalueringsrapporten, som er udarbejdet af forvaltningen uden tilførsel af ekstra ressourcer, vil der således blive fokuseret på den økonomiske udvikling på området, hvordan og i hvilket omfang de nye muligheder bruges samt forældrenes oplevelse af støtte- og dagtilbuddene.

1.4 Rapportens opbygning

Kapitel 2 indeholder rapportens konklusioner og udgør således en opsamling på de delkonklusioner, der er fremkommet i kap 3-6. Endvidere fremlægges eventuelle anbefalinger.

I kapitel 3 belyses rapportens metodiske fundament.

Kapitel 4 fokuserer på de økonomiske aspekter af støtteindsatsen.

I kapitel 5 belyses forældrenes tilfredshed med støttetilbuddene. Forældretilfredsheden med tilbuddene til børn med psykosociale problemer og handicappede børn belyses særskilt.

Kapitel 6 er en analyse af 5 fokusgruppeinterview med medarbejdere, der er involveret i arbejdet med støttekrævende børn - daginstitutionsledere, støttepædagoger, pædagogiske konsulenter og børne(familie)teamchefer. Kapitlet er struktureret i forhold til en række temaer, der til sammen giver et godt indblik i støtteområdet og de rammer, det fungerer indenfor.

Kapitel 7 indeholder rapportens bilag.

2. Sammenfatning og anbefalinger

I dette kapitel redegøres for de fremkomne resultater i forbindelse med henholdsvis økonomien, brugerundersøgelserne og fokusgruppeinterviewene. Kapitlets afsluttes med anbefalinger til det videre arbejde indenfor støtteområdet. Anbefalingerne er dels genereret af forældrenes udsagn, medarbejdernes forslag samt Familie- og Arbejdsmarkedsforvaltningen.

Økonomi, forbrug og demografisk udvikling

På baggrund af gennemgangen af de økonomiske rammer på henholdsvis området for handicappede børn og børn med psykosociale behov kan det konkluderes, at der på handicapområdet var et mindreforbrug på ca. 0,2 mill.kr., mens der på området for børn med særlige behov var et merforbrug, som udgør ca. 2,7 mill.kr. På handicapområdet forventes der i 2005 og årene fremover mindreforbrug i forhold til det nuværende niveau, mens der på området for børn med psykosociale behov i 2005 forventes et merforbrug svarende til det i 2004.

Såfremt det nuværende serviceniveau fastholdes, forventes de økonomiske rammer i de kommende år at blive overholdt til trods for et stigende børnetal. Dette skyldes bl.a. implementeringen af Børneplanen, som medfører, at der på sigt vil være det nødvendige antal basis- og specialbørnehavepladser til rådighed. Indtil planen er implementeret, vil de, som afventer en ledig basisplads eller en plads i en specialbørnehave, modtage støtte i form af støttepædagog eller støttetimer.

Brugerundersøgelser blandt forældre til børn med psykosociale behov eller handicap

Graden af forældrenes tilfredshed med støtte- og dagtilbuddet er belyst ud fra spørgsmål om deres oplevelse af bl.a. atmosfæren i dagtilbuddet, støtten til barnet, kontakten til og samarbejde med personalet mv. Ud fra en samlet gennemgang af besvarelserne på henholdsvis de konkrete spørgsmål i spørgeskemaerne samt de uddybende kommentarer fra respondenterne til børn med psykosociale behov og børn med handicap kan det slutes, at størsteparten af forældrene har udtrykt tilfredshed med både dagtilbuddet og støttetilbuddet.

Forældrenes oplevelse af støttetilbuddet

Blandt forældre til børn med psykosociale behov har mellem 59 og 77 % svaret, at de i meget høj grad eller i høj grad er tilfredse med den givne støtteindsats i dagtilbuddet, mens andelen af svar blandt forældrene til børn med handicap fordeler sig på mellem 44-52 % i forhold til den generelle tilfredshed med støtteindsatsen.

I forhold til forældrenes oplevelse af støttepersonens indsats overfor barnet er forældrene i begge brugerundersøgelser mest tilfredse med støttepersonens hjælp til at understøtte barnet i at omgås andre, mens de er mindst tilfredse med de aktiviteter, som støttepersonen laver med barnet.

Over 70 % af forældre til børn med psykosociale behov oplever, at støttepersonen hjælper deres barn til at omgås andre, og over 60 % har givet udtryk for, at støttepersonen i meget høj eller høj grad hjælper deres barn med at tilegne sig færdigheder. På handicapområdet er tilfredshedsgraden en anelse lavere, idet kun omkring halvdelen af forældrene oplever, at deres barn i meget høj eller i høj grad hjælpes til at omgås andre og tilegne sig færdigheder. Ligeledes er halvdelen af denne gruppe forældre i meget høj eller i høj grad tilfredse med de aktiviteter, støttepersonen laver med deres barn. Blandt forældre til børn med psykosociale behov har ca. 60 % givet udtryk for, at de forholder sig positive overfor støttepersonens aktiviteter med barnet.

68 % af forældre til børn med psykosociale behov oplever tilfredshed med den indsats, som støttepersonen yder, mens 8 % af denne forældregruppe har givet udtryk for det modsatte. Forklaringerne på den i nogle tilfælde lave tilfredshed kan bl.a. begrundes med, at nogle forældre oplever, at barnet ikke kommer ud på nok ture, og andre kritiserer, at der ikke ydes førskoleundervisning. Nogle forældre mener ikke, at personalet besidder den nødvendige faglige viden i forhold til barnets specifikke handicap, mens andre oplever mangel på personaleresourcer.

Forældrenes oplevelse af dagtilbuddet

Over 70 % af respondenterne i begge brugerundersøgelser oplever, at der er en god atmosfære i dagtilbuddet, at de er trygge ved at aflevere deres barn, samt at personalet er imødekommende. Ligeledes oplever forældrene, at børnene er glade for at komme i dagtilbuddet. Hovedparten af forældrene er meget tilfredse med den daglige kontakt med personalet i dagtilbuddet. Endvidere har over 75 % af forældrene i undersøgelserne en oplevelse af, at de kan tale med personalet om deres barns udvikling. Altså er der en udtalt tilfredshed med den overordnede indsats fra personalets side.

Forældrene har udtrykt mindst tilfredshed med barnets mulighed for indflydelse på hverdagen i dagtilbuddet. Her har ca. halvdelen af forældrene i undersøgelserne svaret, at de er meget enige eller enige i, at deres barn har mulighed for indflydelse på hverdagen, mens mellem 15 – 17 % af den samlede forældregruppe har svaret, at de er uenige eller meget uenige i dette udsagn. Det kan dog nævnes, at barnets mulighed for medindflydelse på hverdagen er meget afhængigt af, om barnet er modent til tage del i denne.

Hvad angår personalets opmærksomhed på barnets behov og ønsker, er forældregruppen til handicappede børn mindst tilfredse, idet 19 % har skrevet, at de er uenige eller meget uenige i, at personalet i dagtilbuddet er opmærksomme på barnets behov og ønsker, mens 59 % har givet udtryk for det modsatte. Fordelingen på området for forældre til børn med psykosociale behov viser, at over 70 % af forældrene er meget enige eller enige i, at personalet er opmærksomt på barnets behov og ønsker, mens 13 % er uenige eller meget uenige i dette udsagn. Det skal dog bemærkes, at forældrenes forventninger til personalets honorering af barnets behov og ønsker ikke altid er forenelige med

personalets pædagogiske målsætninger om, hvad der er til barnets bedste. Denne indikator tyder på, at der er behov for i højere grad end nu at forbedre dialogen mellem forældrene og personalet, således forventninger og ønsker afstemmes.

På spørgsmålet om forældrenes oplevelse af sammenhængen i indsatsen overfor barnet oplever 44 % af forældre til børn med handicap, at denne er til stede, mens 66 % af forældre til børn med psykosociale behov er tilfredse. Endvidere mener størstedelen af forældrene i de to undersøgelser også, at rammerne i tilbuddet opleves som trygge.

Fokusgruppeinterviews med medarbejderne

Også de adspurgte medarbejdere oplever, at forældrene er tilfredse med støttetilbuddene. Personalet mener, at forældrenes tilfredshed med støttetilbuddet kan være afhængigt af, om forældrene bl.a. føler, at antallet af støttetimer er afstemt barnets behov. Flere forældre har som nævnt i kapitel 5 givet udtryk for, at de ikke er tilfredse med tildelingen af støttetimer til deres barn.

Bevilling af støtte

I forbindelse med tildeling af støttepædagog eller støttetimer ønsker Familie- og Arbejdsmarkedsforvaltningen at gøre opmærksom på, at et støttetilbud ikke er en statisk foranstaltning, men et midlertidigt tilbud, som skal tilgodese barnets behov. Derfor revurderes tilbuddet også løbende. Flere af medarbejderne har oplyst, at det typisk sker hver 3. måned. I den forbindelse kan det overvejes at gøre bevillingsperioden mere fleksibel, således at støtten kan bevilliges for en kortere eller længere periode end 3 mdr. I de tilfælde, hvor der er tale om et barn med varige problemer eller handicap, kan centrene vurdere om, støtten med fordel kan bevilliges for en periode på eksempelvis 6. mdr. Dette medfører, at der således ikke anvendes unødige ressourcer på en revurdering af støtten hver 3. måned, og ligeledes skal forældre, støttepersoner og andre implicerede ikke bekymre sig unødigt herom i tide og utide. Ved i særlige tilfælde at udvide støtten fra 3 til eksempelvis 6 mdr. kan arbejdet med de pædagogiske målsætninger samt en fastholdelse af personalet i højre grad sikres, således der opnås en større kontinuitet både i forhold til den pædagogiske indsats samt i de voksne omkring barnet. I andre tilfælde kan der være behov for en kortere støtteperiode end 3 mdr., og her kan det være en fordel at revurdere støttetilbuddet efter måske en enkelt måned.

Resultaterne af omlægningen

Generelt er der en rimelig tilfredshed at spore blandt de adspurgte medarbejdere, hvad angår omlægningen af ordningen. I forbindelse med en evaluering af støtteområdet fra 1999 jf. bilag 7 blev der efterspurgt en mere fleksibel og smidig organisering af indsatsen, og tilbagemeldingerne fra fokusgruppeinterviewene viser netop, at mange er glade for den større frihedsgrad i forhold til selv at kunne planlægge og afgøre, hvordan støtten skal foregå. Nogle medarbejdere har dog ikke bemærket en større forandring i arbejdet i forbindelse med omlægningen, mens andre giver udtryk for, at de er blevet mere bevidste om de forskellige muligheder, som er indlejret i ordningen. Flere har pointeret, at især muligheden

for at observere børnene, inden der træffes beslutning om graden af støtte, samt modtage supervision er yderst fordelagtig. Nogle nævnte også, at de nu gør brug af smågrupper. Med disse nye tiltag er det ydermere blevet muligt at sikre en bedre kvalitet i det faglige arbejde blandt både støttestøttepædagerne og stuepædagerne og ikke mindst tilbyde en mere målrettet indsats overfor børnene.

Støttestøttepædagog versus støttetimer

Der er meget forskellige oplevelser med henholdsvis tildeling af støttestøttepædager og støttetimer. Nogle oplever, at støttetimer giver mere frihed og fleksibilitet, mens andre foretrækker støttestøttepædager fra centrene, idet de oplever, at de er mere kompetente og nemmere falder til i institutionen. Ud fra disse beskrivelser og erfaringer må det konkluderes, at der både er positive og negative oplevelser forbundet med støttestøttepædager og tildeling af støttetimer.

Dialog og samarbejde

Overordnet oplever hovedparten af deltagerne i fokusgruppeinterviewene, at der er en god dialog mellem både støttestøttepædager, stuepædager og forældre, idet der i dette samarbejde åbnes op for, at flere personer med en socialfaglig baggrund kan afklare forskellige spørgsmål og problemstillinger i forhold til forældrene. Denne oplevelse stemmer ligeledes overens med forældrenes oplevelse og tilkendegivelse af, at der er et godt samarbejde og en god kontakt med pædagerne. Medarbejderne oplever også, at tillidsforholdet mellem støttestøttepædagerne og forældrene er meget centralt for et konstruktivt samarbejde. Dette har forældrene også givet udtryk for i brugerundersøgelserne. Alt i alt oplever medarbejderne, at forældrene både i forhold til handicappede børn og børn med psykosociale behov grundlæggende er tilfredse med støttetilbuddene. Tilfredshedsgraden afhænger dog af forældrenes mulighed for medbestemmelse, tildeling af timer samt forventninger til det tilbud, der tilbydes.

I forbindelse med netop temaet samarbejde efterlyser flere af de interviewede medarbejdere, at man opprioriterer en bedre vidensdeling fagkontorerne i Familie- og Arbejdsmarkedsforvaltningen og centrene imellem. Det er især på områder som nye tiltag samt ændrede visitationsregler, at der er efterspørgsel på viden herom.

2.2 anbefalinger

På baggrund af evalueringen kan der opstilles en række anbefalinger, der med fordel kan implementeres i kommunens arbejde med de støttekrævende børn samt i organiseringen af indsatsen. Anbefalingerne knytter sig til forskellige ledelsesniveauer, hvilket er søgt synliggjort i opstillingen nedenfor.

Daginstitution

- ❖ Der udvikles et fælles ansøgningsskema, som daginstitutionerne skal udfylde, når der skal søges om støtte hos et lokal- eller handicapcenter. Ét af de punkter, der skal indgå i skabelonen, er en beskrivelse af, hvorledes

institutionen vil sikre, at kommunikationen med forældrene foregår på bedst mulig måde

Lokal- og handicapcenter

- ❖ Det anbefales at undersøge muligheden for at udvide ansøgnings- og bevillingsperioden fra i dag 3 måneder til 3-12 måneder efter behov. Der skal udarbejdes statusrapport minimum hver 6. måned. Det skal dog i den forbindelse nævnes, at der kan være særlige ansættelsesretlige forhold, der kan tale imod sådan en løsning
- ❖ Der udarbejdes et ensartet koncept for sammensætningen af lokal- og handicapcentrenes visitationsudvalg samt deres mødefrekvens. I denne forbindelse bør der lægges særlig vægt på, at udvalget får et tværfagligt tilsnit, hvilket allerede i dag er tilfældet med hovedparten af visitationsudvalgene
- ❖ I forbindelse med omstruktureringen af Familie- og Arbejdsmarkedsforvaltningen er det vigtigt, at samarbejdet mellem børnefamilieteamcheferne i lokalcentrene (Socialforvaltningen) og støttepædagogerne (Børneforvaltningen) fortsat sikres, således der kan tilbydes den bedst mulige støtte fra de to forvaltninger
- ❖ For at styrke og kvalificere medarbejdernes indsats (støttepersoner ansat af lokal- og handicapcentre samt støttepersoner ansat af daginstitutioner) bør det undersøges, om der er behov for etablering af faglige fora, hvor der er mulighed for faglig sparring på medarbejdernes mangeartede opgaver

Centrale kontorer

- ❖ Der udarbejdes en brochure om Københavns Kommunes støttetilbud målrettet familier med støttekrævende børn. I brochuren oplyses om støttemulighederne og om vilkårene for tildeling af støtten, herunder at støtten tildeles institutionen. Endvidere informeres der om forældrenes mulighed for klageadgang

3. Metodiske overvejelser

Borgerrepræsentationen udstak, som beskrevet ovenfor, følgende retningslinier for evalueringen af den nye støtteordning:

"... ordningen evalueres om et år på baggrund af en høring hos institutioner, forældre, støttepædagoger, pædagogiske konsulenter og organisationer."

Familie- og Arbejdsmarkedsforvaltningen har for at imødekomme disse krav til evalueringen jf. tabel 1 inddraget de forskellige interessenter på følgende måder:

Tabel 1

	Deltagere	Inddragelse
A	Faglige organisationer - LFS og BUPL	Hørt i forhold til evalueringsdesign og - resultater
B	Daginstitutionsledere	Temastyrede fokusgruppeinterviews
	Støttepædagoger	
	Pædagogiske konsulenter	
	Børnefamilieteamchefer/børneteamchefer	
C	Forældre	Spørgeskemaundersøgelse

A) Høring af de faglige organisationer i relation til evalueringsdesign

For at sikre, at evalueringen kom hele vejen rundt om støtteområdet, blev LFS og BUPL indbudt til en høring i februar 2004, hvor temaet var evalueringsdesignet.

De faglige organisationer mente bl.a., at der burde være afholdt særskilte interviews med pædagogerne og støttepædagogerne for på den måde at få deres holdninger til den nye ordning mere klart frem. Familie- og Arbejdsmarkedsforvaltningens holdning er, at begge gruppe allerede er repræsenteret i fokusgruppen, og at den ressourcemæssige situation ikke tillader yderligere interviews.

For at imødekomme de faglige organisationers ønske og for at sikre at støttepædagogerne fik sat et tilstrækkeligt stort aftryk på interviewene har forvaltningen dog valgt, at de som den eneste faggruppe blev repræsenteret i hvert interview med 2 repræsentanter.

Efter færdiggørelsen af rapporten blev den præsenteret for de faglige organisationer (BUPL og LFS) medio oktober 2005. Herefter fulgte et møde med Familie- og Arbejdsmarkedsforvaltningen, hvor organisationerne havde lejlighed til kommentere de fremkomne resultater og anbefalinger.

B) Fokusinterview med daginstitutionsledere, støttepædagoger, pædagogiske konsulenter og børne(familie)teamchefer

For at kunne tegne et nuanceret billede af daginstitutionsledernes, støttepædagogernes, de pædagogiske konsulenter og børne(familie)teamchefer-

nes erfaringer med den nye ordning blev der afholdt interviews med medarbejdere fra 3 lokalcentre og 2 handicapcentre. Forvaltningen havde udvalgt de lokal- og handicapcentre samt institutionsledere og støttepædagoger, der skulle deltage i evalueringen. Ved udvælgelsen blev der forsøgt at skabe en spredning på centrenes størrelse.

I hvert interview deltager følgende personer:

- 1 børne(familie)teamchef
- 1 pædagogisk konsulent
- 1 daginstitutionsleder (repræsenterer ligeledes det pædagogiske personale i daginstitutionen)
- 2 støttepædagoger

Udgangspunktet for fokusinterviews generelt er at skabe dialog mellem de interviewede ud fra 4-5 temaer, som ønskes belyst. Fokusgruppeinterviewene var i dette tilfælde også planlagt til at være semistrukturerede omkring en række temaer. Herved havde de interviewede i nogen grad mulighed for at styre interviewets indhold og fremhæve det, de fandt relevant, og som interviewerne ikke umiddelbart havde været opmærksomme på. De temaer, som blev behandlet i interviewene, omhandlede visitation, støtteformer, pædagogisk indsats/metode, samarbejde, forældrenes oplevelse af støtten samt information om den nye ordning. Spørgeguiden er vedlagt i bilag 6. I kapitel 6 fremlægges resultaterne af fokusgruppeinterviewene.

I evalueringsrapporten vil de personer, som har deltaget i fokusgruppeinterviewene få betegnelsen medarbejdere, når de omtales som en gruppe. Derudover vil de blive betegnet jf. deres professionstitel.

C) Forældrenes oplevelse af støtteordningen

Når kvaliteten af støtteordningen skal måles, er det særligt vigtigt at få tegnet et billede af brugernes og herunder familiernes oplevelser med ordningen.

På den baggrund er der udarbejdet brugerundersøgelser blandt forældre til børn, som institutionerne har modtaget særlig støtte fra handicap- og lokalcentrene til at tage sig af. Undersøgelserne er udformet som spørgeskemaundersøgelser med forskellige overordnede temaer såsom forældrenes opfattelse af personalets indsats i forhold til støtten, barnets mulighed for udvikling, kontakten og samarbejdet mellem forældre og personalet, tilbuddets rammer mv.

Skemaerne blev sendt til familier med handicappede børn og familier med børn med psykosociale problemer, der var målgruppen for denne del af den samlede undersøgelse. Spørgeskemaet til familier med børn med psykosociale behov er udarbejdet af forvaltningen specielt til denne lejlighed, mens de brugerundersøgelsesresultater, der vedrører familier med handicappede børn, stammer fra en større brugerundersøgelse på handicapområdet udarbejdet i efteråret 2004.

I begge spørgeskemaers spørgsmål vedr. støtten i dagtilbuddet bliver der udelukkende spurgt til støttepædagogen og dennes arbejde med barnet. Det skal dog fremhæves, at støtten ikke udelukkende indebærer tildeling af støttepædagog, men også personer, som varetager støttetimerne i institutionen. I evalueringen betegnes støttepædagoger og personer, som varetager støttetimer, derfor som støttepersoner, med mindre der specifikt er tale om den ene eller anden gruppe.

Der blev udsendt 209 spørgeskemaer til forældre med børn med psykosociale behov, hvoraf 82 af skemaerne blev besvaret og returneret jf. bilag 4 og 5. Svarprocent ligger således på 39,2 %. På handicapområdet blev 61 af de udsendte spørgeskemaer besvaret og returneret, hvilket giver en svarprocent på 33 % jf. bilag 2 og 3. Den lave svarprocent betyder, at det ikke er muligt at sige noget helt generelt om brugernes tilfredshed med ordningen. Ligeledes må man formode, at de forældre, som har valgt at besvare spørgeskemaerne, er dem, som har haft noget at indvende i forhold til indsatsen for deres barn, og det være sig både positivt og negativt. Man kan således antage, at polerne i forældregrupperne især har svaret, hvilket betyder, at nogle forholder sig meget positive, mens andre er yderst kritiske. Af ressourcemæssige årsager har det ikke været muligt at undersøge, om der eksempelvis har været forældre/respondenter, som har forholdt sig negativt og kritiske til samtlige spørgsmål, men hvis dette er tilfældet, har det naturligvis en vis effekt på det samlede resultat. Det skal endvidere nævnes, at svarprocenterne jf. bilag 5 er meget forskellige, afhængigt af hvilke bydele familierne bor i, og det har også betydning for undersøgelsens repræsentativitet. Forvaltningen mener dog stadig, at der vil kunne peges på nogle tendenser i forhold til brugernes tilfredshed med støttetilbuddene, og det vil være fokus i kapitel 5.

I forbindelse med de tabeller over de samlede besvarelser, som fremgår af kapitel 5, skal det pointeres, at man i udregningen af resultaterne har rundet procenterne op, således at det akkumulerede resultat af besvarelsen af de enkelte spørgsmål kan variere fra 96 til 102 %. Begrundelsen for at runde procenterne op og ikke regne med decimaler er, at tabellerne bliver mere overskuelige, og for det tekstmæssiges vedkommende fremstår det tillige mere læsevenligt.

I evalueringsrapporten vil de forældre, som har besvaret spørgeskemaerne, både få betegnelsen respondenter og forældre.

Afslutningsvis skal det nævnes, at der ikke har været evalueret direkte på børnenes oplevelser med ordningen. Baggrunden er dels, at det er vurderingen, at børnene ikke har den alder og dermed modenhed, det kræver at overskue tilbuddet, og dels at det ikke er muligt for børnene at adskille det fra det almindelige institutionstilbud. Endvidere har der ikke været de nødvendige personaleressourcer i forvaltningen til denne opgave, da der ikke har været prioriteret ekstra ressourcer til evalueringsopgaven, hvorfor den er blevet prioriteret indenfor forvaltningens økonomiske ramme.

I forbindelse med fokusgruppeinterviewene gjorde et par medarbejdere opmærksom på problematikken i forhold til børnenes overgang fra specialbørnehave til specialskole og specialefritidstilbud. Denne væsentlige problematik indgår ikke i evalueringen, og baggrunden for afgrænsningen er, at problematikken ligger udenfor opgaves formål, som er at evaluere på omlægningen af støtte(pædagog)ordningen. Det skal dog nævnes, at der har været nedsat en arbejdsgruppe bestående af repræsentanter fra Familie- og Arbejdsmarkedsforvaltningen og Uddannelses- og Ungdomsforvaltningen, som bl.a. har behandlet denne problematik.

D) Andre faktorer som inddrages i evalueringen

Data indsamlet via spørgeskemaer og interviews ledsages af data indsamlet fra lokal- og handicapcentre i løbet af det foregående år. Det drejer sig blandt andet om:

- Ansøgte og bevilligede støttetimer i 2004 på lokal- og handicapcentre, herunder antal børn og antal afslag
- Budgetudviklingen og forbrugsudviklingen på støtterammen

Disse informationer fremlægges sammen med de økonomiske overvejelser i kap. 4.

3.1 Opsamling

I evalueringen er de interessenter, som Familie- og Arbejdsmarkedsudvalget har ønsket skulle deltage inddraget om end på forskellig vis. I forbindelse med forældregrupperne er der foretaget en spørgeskemaundersøgelse, og medarbejderne har været inddraget via fokusgruppeinterviews. Derudover har LFS og BUPL været indbudt til to møder om evalueringen.

Undersøgelsen er ikke bydækkende, men den kan give et billede af nogle vigtige retningspile, som kan være medvirkende til at pege på den nye støtteordnings styrker og udviklingspotentialer.

4. Økonomi, forbrug og demografisk udvikling

Formålet med dette kapitel er at samle op på den økonomiske udvikling på støtteområdet. Herunder hører en beskrivelse af det kvartalsvise forbrug i 2004 samt en synliggørelse af antallet af tildelinger af og afslag på støtte. Afsnittet indledes med en beskrivelse af den demografiske udvikling i Københavns Kommune for på den måde at give et indblik i den afledte økonomiske udvikling, såfremt det nuværende serviceniveau på støtteområdet skal fastholdes.

4.1 Den demografiske udvikling

Den demografiske udvikling i Københavns Kommune er og forventes at være svagt stigende i perioden 2002-2008 jf. tabel 2.

Tabel 2: Antal 0-6-årige i Københavns Kommune, i alt.

Årstal (pr. 1. januar)	2002	2003	2004	2005	Forventet 2006	Forventet 2007	Forventet 2008	Stigning 2002-2008 (I alt)
Antal 0-6-årige	41.247	41.628	42.196	42.807	43.622	43.969	44.057	1.250
Stigning i pct. (pr. år)		0,92	1,36	1,45	1,90	0,80	0,20	2,9
Stigning i pct. (2002-2005)				3,78				

Som det ses i ovenstående tabel, var der pr. 1. januar 2002 i alt 41.247 børn i alderen 0-6 år. I 2005 var dette antal steget til 42.807, svarende til en stigning på i alt 3,78 pct. Dette svarer til en gennemsnitlig årlig stigning på 1,56 pct. I fremtiden ventes den samlede stigning i perioden fra 2002-2008 at være på 2,9 pct. for alle københavnske børn i alderen 0-6 år, svarende til 1,2 pct. årligt.

Resultatet af den seneste reviderede behovsprognose i Børneplanen og en gennemgang af ventelisteudviklingen det seneste år tyder på, at stigningen i antallet af handicappede følger den samme stigningstakt som hos den resterende del af aldersgruppen 0-6 år, dvs. med 1,2 pct. årligt. Dog således, at stigningstakten for gruppen af autister er 3 pct. over den gennemsnitlige befolkningstilvækst som følge af en øget diagnosticering.

Fremadrettet ventes den samlede stigning i perioden fra 2002-2008 (forventet) at være på 2,9 pct. for alle københavnske børn i alderen 0-6 år, svarende til 1,2 pct. årligt.

Det betyder, at der også i de kommende år vil være behov for støttetilbud til handicappede børn og børn med psykosociale problemer, og at behovet vil være voksende.

4.2 Den budget- og forbrugsmæssige udvikling på handicapområdet

Tabel 3 illustrerer budget- og regnskabsudviklingen for alle handicapcentre under ét i perioden fra 2003 til forventet regnskab for 2005 pr. oktober. Det skal understreges, at udviklingen afspejler alle handicapcentre under ét, og således varierer både budget, regnskab og differencen mellem handicapcentre.

Tabel 3: Budget og regnskab for alle handicapcentre (2003-2005) (i 1.000 kr.)

År	Budget	Regnskab	Difference
2003	17.447	20.469	3.022
2004	19.169	18.967	-202
2005	19.713	18.413*	-1.335*

* Kilde: ØPA4, baseret på forventet regnskab for 2005 pr. oktober.

Den budget- og forbrugsmæssige udvikling til og med 2003 vedrørende støttepædagogområdet på handicapcentre i Københavns Kommune betød, at der blev foretaget en tilpasning af budgettet i 2004 som følge af et merforbrug på i alt 3,0 mill.kr. i 2003. Det samlede budget på støtteområdet blev tilpasset med en opskrivning på i alt 1,7 mill.kr., svarende til ca. 10 pct.

Presset på støtteområdet og budgettilpasningen fra 2003 til 2004 skal ses i sammenhæng med en lang venteliste til specialdaginstitutionerne samt basisgrupperne. Således har en del børn været tildelt mange støttetimer for at sikre et fagligt forsvarlig dagtilbud.

I 2005 forventes der på handicapområdet et mindreforbrug på 1,3 mill.kr., som hovedsagelig hænger sammen med, at relativt mange børn på venteliste til specialplads har fået en plads og derfor ikke længere har behov for et støttetilbud.

Idet kapaciteten på specialområdet ultimo 2005 udvides med yderligere i alt 30 pladser i en ny specialbørnehave på Artillerivej 75, jf. Børneplanen, og at der er etableret yderligere 18 pladser i et forsøg med nye behandlingsformer (Doman, ABA, Family Hope Center), forventes noget af presset på støtteområdet at mindskes.

Udvidelsen af antallet af specialpladser bevirker, at forvaltningen forventer, at der allerede fra 2006 vil være et mindreforbrug på 10-20 % i forhold til det nuværende niveau (den del der vedrører handicapområdet).

Ser man på tabel 4 og det konkrete forbrugsmønster for 2004, er det mest bemærkelsesværdige, at handicapcenter Valdemarsgade i modsætning til de 3 andre handicapcentre har et betydeligt mindreforbrug på støttebudgettet. Dette hænger sammen med, at centret har haft betydeligt færre støttekrævende børn, end der er budgetteret med. Omvendt har de resterende 3 centre alle haft merforbrug.

Tabel 4: Oversigt over handicapcentrenes budget og forbrug på støtte(pædagog)rammen i 2004 (i 1000 kr.).

	Budget for 2004 (pr. 22. dec. 2004) (1.000 kr.)	Forbrug i 1. kvartal i 2004 (1.000 kr.)	Forbrug i 2. kvartal i 2004 (1.000 kr.)	Forbrug i 3. kvartal i 2004 (1.000 kr.)	Forbrug i 4. kvartal i 2004 (1.000 kr.)	Regnskab 2004 (1.000 kr.)
HC Øst	4.582	1.144	1.244	1.245	1.086	4.719
HC Lærkevej	5.081	1.439	1.448	1.293	1.253	5.433
HC Valdemarsgade	4.727	1.352**	1.138	483	413	3.386
HC Irlandsvej	4.779	1.403	1.491	1.332	1.202	5.428
I alt	19.169	5.338	5.321	4.353	3.954	18.966

** inkl. 315.000 kr. der vedrører støtte udført i 2003, men først afregnet i 2004.

Det er ligeledes værd at notere sig, at det samlede forbrug til støtte på handicapområdet i 2004 for første gang holder sig indenfor den afsatte økonomiske ramme. Forbruget af støttetimer på handicapområdet var i 2004 på ca. 19 mill.kr. Budgettet var på ca. 19,2 mill.kr., hvilket betyder, at forbruget ligger ca. 0,2 mill.kr. under det budgetterede.

Der synes at være en tendens i retning af, at der ansøges om og bevilliges mest støtte i 1. og 2. kvartal, mens 3. og 4. kvartal er de klart "billigste". Dette hænger formentlig sammen med, at afgang til skolesystemet ligger i august måned i 3. kvartal, og fra da af og frem til næste sommers skoleafgang vil der alt andet lige komme stadig flere støttekrævende børn.

Det indførte økonomistyringsværktøj har haft til hensigt at fremme en bevillingspraksis, hvor der arbejdes væk fra en "fast ½-tids støtte" pr. barn til en mere differentieret og løbende bevilling, der afpasses i forhold til det enkelte barns behov. Dette har også været hensigten på handicapområdet, men der skal dog gøres opmærksom på de særlige problematikker, der findes på handicapområdet. Det er bl.a. sjældent, at et barns behov for støtte ophører, mens det går i daginstitutionen, og således er støtteordningen af mere eller mindre permanent karakter frem til det tidspunkt, hvor barnet overgår til skolesystemet. Herudover gøres der fortsat en ekstra indsats fra handicapcentrenes side i forhold til at finde ud af, hvornår børnene holder sommerferie, således der ikke bevilliges støttetimer i den periode, hvor børnene holder sommerferie.

Fordelingen af støttetimer i de 4 handicapcentre har i de fire kvartaler for 2004 været følgende:

Tabel 5: Oversigt over anmodninger og bevillinger på støttetimer til handicappede børn i 2004

Kvartal	Antal afslag i 2004				Antal søgte timer i 2004				Antal bevilligede timer i 2004				Antal børn i 2004			
	1.	2.	3.	4.	1.	2.	3.	4.	1.	2.	3.	4.	1.	2.	3.	4.
HC Øst**	-	-	-	-	-	-	-	-	7.511	6.879	4.734	4.886	32	32	27	22
HC Lærkevej	0	0	0	0	8.876	8.955	7.890	7.565	8.464	8.517	7.605	7.370	39	44	39	39
HC Valdemarsgade	0	0	0	0	7.186	8.280	3.790	2.992	6.226	6.840	2.894	2.512	22	24	21	13
HC Irlandsvej	0	0	0	0	8.745	7.044	4.893	5.422	7.050	6.545	4.724	5.301	35	38	30	46
I alt i 2004	-	-	-	-	-	-	-	-	29.252	28.783	19.960	20.073	129	140	120	124

*Kilde: K08, baseret på oplysninger indhentet fra handicapcentre.

**Handicapcenter Øst har ikke registreret antal afslag i 2004, men der er ikke grund til at forvente at tallene adskiller sig væsentligt fra de andre handicapcentres. Dette er ligeledes tilfældet med antal søgte timer, som må forventes at være en anelse højere end antal bevilligede timer.

Af tabel 5 fremgår, at 3 ud af 4 handicapcentre ikke har givet fuldt afslag på støtteansøgninger i 2004. Det hænger sammen med, at langt de fleste børn enten allerede har en støttebevilling fra et lokalcenter, når sagen oversendes til et handicapcenter, og/eller at forvaltningen netop i forbindelse med udredningen, typisk på Bispebjerg Hospital, er blevet opmærksom på barnets særlige behov og herunder støttebehov i daginstitutionen. Af tabel 5 fremgår endvidere, at der søges en del flere timer, end der bevilliges.

Opsamlende på afsnit 4.2 kan det udledes, at budgettet til støtte på handicapområdet i 2004 er overholdt, og at der i 2005 forventes et mindreforbrug på 1,3 mill.kr. Når Børneplanen er fuldt implementeret ved udgangen af 2005, og "pasning ved behov" er trådt i kraft på handicapområdet, må der, såfremt serviceniveauet fastholdes uændret, forventes et mindreforbrug på ca. 10-20 % i de kommende år. I denne prognose er der taget højde for befolkningstilvækst og øget diagnosticering på autismeområdet.

4.3 Den budget- og forbrugsmæssige udvikling på området for børn med psykosociale behov

I tabel 6 er angivet de enkelte lokalcentres budget på støtterammen for 2004, deres forbrug pr. kvartal samt deres endelige regnskab for 2004. Som det fremgår af tabellen, var budgettet for 2004 på i alt på 23,2 mill.kr., og merforbruget var på ca. 10,6 pct. af hele støtterammen.

Tabel 6: Lokalcentrenes budget og forbrug på støtterammen i 2004 (i 1.000 kr.)

	Budget for 2004	Forbrug i 1. kvartal	Forbrug i 2. kvartal	Forbrug i 3. kvartal	Forbrug i 4. kvartal	I alt	Difference
Indre by	941	116	204	160	449	928	-13
Christianshavn	355	0	0	0	369	369	+14
Indre Østerbro	1.961	221	159	221	1.132	1.732	-229
Ryvang	1.368	285	307	391	397	1.380	+12
Indre Nørrebro	1.655	278	131	278	1.022	1.709	+55
Ydre Nørrebro	2.482	300	338	472	2.094	3.205	+723
Vesterbro	1.654	336	237	312	879	1.764	+110
Kgs. Enghave	740	80	75	95	563	813	+73
Valby	2.108	116	112	-31	1.982	2.178	+70
Vanløse	1.532	231	249	237	1.550	2.268	+736
Brønshøj	2.280	82	86	81	1.967	2.217	-63
Bispebjerg	1.822	270	362	309	1.142	2.083	+261
Sundby Nord	1.092	141	94	131	896	1.262	+170
Sundby Syd	2.045	36	46	97	2.497	2.676	+631
Amagerbro	1.165	71	76	72	1.151	1.370	+205
I alt	23.200	2.563	2.476	2.825	18.091	25.954	+2.755

Note: Hvor der ikke foreligger forbrugstal, er det angivet med nul.

Kilde: FAFDW

Fem lokalcentre havde et merforbrug på mellem 0,2-0,7 mill. kr., hvoraf Vanløse var det lokalcenter, som havde det største merforbrug. Tre lokalcentre havde et overskud på budgettet, mens 7 lokalcentre havde et mindre underskud på mellem 14.000-170.000 kr.

Budgettet for 2005 i forhold til lokalcentrenes forbrug på støtterammen viser, at der er afsat 23,6 mill.kr. Ifølge lokalcentrenes indberetning pr. oktober 2005 forventes lokalcentrenes samlede forbrug på støtterammen for 2005 at være på 25,7 mill.kr., hvilket kan sammenlignes med sidste års opgørelse. Ligesom i 2004 forventes således merforbrug på lidt over 2 mill.kr. i 2005. Med implementeringen af Børneplanen forventes merforbruget dog at aftage allerede i løbet af 2006, idet flere børn med psykosociale behov vil få tilbudt en basisplads i dagtilbud som følge af, at der etableres ca. 3.000 flere pladser frem til år 2008.

Som det ses i tabel 7 nedenfor, er lokalcentrene alt i alt blevet ansøgt om 212.101 støttetimer til børn med psykosociale problemer i 2004, hvilket er en stigning på ca. 29 pct. i forhold til 2003. I 2004 har lokalcentrene bevilliget i alt 132.355 timer, hvilket er en stigning på ca. 4 pct. i forhold til 2003.

Tabel 7: Anmodninger og bevillinger til lokalcentrene om støtte i 2004

Kvartaler/lokalcentre	Antal afslag i 2004				Antal søgte timer i 2004				Antal bevilligede timer i 2004				Antal børn i 2004			
	1.	2.	3.	4.	1.	2.	3.	4.	1.	2.	3.	4.	1.	2.	3.	4.
Amagerbro	3	3	2	x	262	265	181	x	177	180	117	x	13	15	8	x
Bispebjerg	4	5	3	2	5.757	6.694	5.041	5.281	2.845	3.779	2.995	3.638	20	25	18	19
Brønshøj-Husum	8	9	8	10	8.054	8.262	6.669	6.344	3.367	3.427	3.054	3.294	28	31	30	32
Christianshavn	1	0	0	0	1.066	806	566	826	631	631	436	533	3	3	2	3
Indre Nørrebro	10	0	7	0	4.785	4.131	3.783	3.413	2.672	2.018	2.506	2.282	27	0	20	0
Indre Østerbro	0	0	0	0	3.269	3.582	2.866	2.645	2.119	2.614	2.772	2.463	14	16	13	11
Indre by	0	0	0	0	1.827	1.518	1.638	1.638	1.332	1.082	1.157	1.157	6	5	5	5
Kgs. Enghave	0	1	0	1	1.027	1.001	1.365	1.638	845	871	1.365	1.274	8	9	12	11
Ryvang	0	0	0	0	1.871	1.462	2.141	741	1.871	1.462	2.141	741	8	8	16	9
Sundby Nord	5	6	2	0	5.671	4.460	3.194	x	3.033	2.024	1.733	x	19	12	12	x
Sundby Syd	4	8	8	0	7.462	9.282	9.217	6.266	3.705	4.095	3.785	4.180	22	24	24	26
Valby	2	2	0	2	3.848	4.089	4.810	4.329	2.363	2.359	2.160	2.734	16	17	20	18
Vanløse	2	2	2	3	6.967	6.514	5.612	4.466	3.829	4.114	3.157	1.898	22	22	17	16
Vesterbro	x	x	x	1	x	x	x	3.178	x	x	x	2.587	x	x	x	12
Ydre Nørrebro	2	3	4	2	5.081	4.986	4.722	5.541	4.607	7.320	3.762	5.067	31	25	29	25
I alt pr. kvartal i 2004	41	39	36	21	56.944	57.050	51.804	46.304	33.394	35.975	31.138	31.847	237	212	226	198
I alt 2004	137				212.101				132.355				862			

Note: Angivelse af x i en celle betyder, at lokalcentret ikke har indberettet tal herfor.

Samlet set er ca. 86 pct. af de børn, institutionerne har søgt støtte til, blevet bevilliget støtte, selvom de har modtaget færre støttetimer, end der oprindeligt var ansøgt om. Tilsammen har lokalcentrene givet 137 afslag, hvilket svarer til, at der er givet afslag på ca. 16 pct. af det samlede antal ansøgninger.

Eksempelvis har Indre Østerbro i 1. kvartal 2004 modtaget 14 ansøgninger. Lokalcentret er i samme kvartal blevet ansøgt om 3.269 støttetimer, hvoraf der er bevilliget i alt 2.119 støttetimer. I 1. kvartal har lokalcentret ikke givet afslag.

Ligesom på handicapområdet er der en tendens, som peger i retningen af, at der ansøges om og bevilliges mest støtte i 1. og 2. kvartal, mens tallene for 3. og 4. kvartal er en anelse mindre.

Opsamlende på afsnit 4.3 kan det konkluderes, at der har været et merforbrug på 2,7 mill.kr. på støtterammen for børn med psykosociale behov i 2004. Også i 2005 forudses et merforbrug i størrelsesorden 2,1 mill.kr., men med implementeringen af Børneplanen og 3.000 ekstra dagtilbudspladser frem til år 2008 forventes merforbruget at dale yderligere, idet flere børn med psykosociale behov vil få tilbudt basispladser i dagtilbud.

4.4 Opsamling

Opsamlende på kapitel 4 kan der konkluderes, at støtteforbruget i 2004 på handicapområdet holder sig inden for den samlede økonomiske ramme, hvilket bl.a. kan tilskrives tilførsel af ekstra budgetmidler, men også de ny-implementerede økonomistyringsværktøjer. På området for børn med psykosociale behov er der i 2004 et merforbrug på ca. 2,7 mill. kr.

På handicapområdet forventes der i 2005 og årene fremover mindreforbrug i forhold til det nuværende niveau, mens der på området for børn med psykosociale behov i 2005 forventes et merforbrug på 2,1 mill.kr. Med implementeringen af Børneplanen forventes merforbruget dog at aftage yderligere allerede i løbet af 2006, idet flere børn med psykosociale behov vil få tilbudt en basisplads i dagtilbud som følge af, at der etableres ca. 3.000 flere pladser frem til år 2008.

5. Brugerundersøgelserne

I følgende kapitel redegøres for resultaterne af de to brugerundersøgelser, som blev foretaget blandt henholdsvis forældre til børn med psykosociale behov og forældre til handicappede børn. Som beskrevet i kapitlet om metodiske overvejelser er formålet med de to brugerundersøgelser at få afdækket forældrenes oplevelse af det støttetilbud, de modtager i dagtilbuddet. Der vil særlig blive lagt vægt på deres opfattelse af personalets indsats i forhold til støtteindsatsen, rammerne, barnets mulighed for udvikling, kontakten mellem forældre og personale mv. I den forbindelse indgår deres opfattelse af kvaliteten i støtte- og dagtilbuddet også som en central del af undersøgelsen.

Indledningsvis gennemgås resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen blandt forældre til børn med psykosociale behov efterfulgt af undersøgelsen blandt forældre til handicappede børn. Efter gennemgangen af de to undersøgelser vil der være en kort opsamling, hvori der konkluderes på de væsentligste dele af resultaterne.

5.1 Brugerundersøgelse blandt forældre til børn med psykosociale behov

Alle forældre til et barn, der pr. 1. april 2005 havde støttepædagog eller modtog støttetimer fra et lokalcenter, har fået tilsendt et spørgeskema. Som beskrevet i kapitlet om metodiske overvejelser blev der i alt udsendt 209 spørgeskemaer til denne gruppe af forældre. 81 forældre besvarede og returnerede skemaerne, hvilket giver en svarprocent på 39 %. Derudover havde en pædagog indsendt et spørgeskema på et forældrepars vegne, men det indgår ikke i resultaterne, idet det ikke var udfyldt pga. manglende tid. I 63 % af tilfældene var det moderen, som udfyldte spørgeskemaerne og i 9 % faderen. 22 % af spørgeskemaerne blev besvaret af begge forældre, mens 6 % blev besvaret af andre, herunder pædagoger, som grundet sprogproblemer hjalp forældre med at udfylde det.

I nedenstående tabeller og tekst følger en angivelse og gennemgang af undersøgelsens centrale resultater. I hver tabel er angivet, hvor hvordan fordelingen af svarene er i forhold til de forskellige svarmuligheder på de enkelte spørgsmål. Spørgeskemaet findes i bilag 4 og resultaterne af spørgeskemaet i bilag 5.

Graden af forældrenes tilfredshed med støtte- og dagtilbuddet er belyst gennem spørgsmål om forældrenes oplevelse af atmosfæren i dagtilbuddet, støtten til barnet, kontakten til og samarbejde med personalet samt deres oplevelse af sammenhængen i støtte- og dagtilbuddet.

5.1.1 *Forældrenes oplevelse af dagtilbuddet og barnets kontakt med personalet*

For at få afdækket forældrenes oplevelse af den generelle atmosfære i dagtilbuddet blev der stillet følgende spørgsmål til dem i spørgeskemaet:

Tabel 8

22. Hvor enig er du i følgende udsagn? – Om atmosfæren i mit barns dagtilbud							
	Meget enig	Enig	Hverken enig eller uenig	Uenig	Meget uenig	Ved ikke	Ubesvaret
22a. "Der er tilstrækkeligt med opsyn med mit barn i dagtilbuddet"	25 %	41 %	12 %	10 %	5 %	4 %	4 %
22b. "Mit barn er glad for at komme i dagtilbuddet"	42 %	41 %	7 %	5 %	4 %	0 %	1 %
22c. "Der er en god atmosfære i mit barns dagtilbud"	42 %	35 %	10 %	7 %	4 %	0 %	3 %
22d. "Der er en gensidig respekt i forholdet mellem personalet og børnene"	40 %	37 %	6 %	6 %	6 %	1 %	4 %
22e. "Jeg er tryk ved at aflevere mit barn i dagtilbuddet"	47 %	31 %	11 %	3 %	6 %	0 %	3 %
22f. "Personalet er imødekommende, når jeg kommer med mit barn i dagtilbuddet"	43 %	32 %	14 %	4 %	4 %	1 %	3 %
22g. "Personalet er opmærksomme på mit barns ønsker og behov"	42 %	31 %	10 %	6 %	7 %	1 %	3 %
22h. "Mit barn har mulighed for indflydelse på sin hverdag i dagtilbuddet"	12 %	40 %	25 %	9 %	6 %	5 %	4 %
22i. "Mit barns personlighed bliver respekteret"	38 %	35 %	10 %	9 %	6 %	0 %	3 %

Det fremgår af ovenstående tabel, at flest forældre er tilfredse i forhold til, at deres barn er glad for at komme i dagtilbud. Resultaterne af spørgeskemaet viser også, at ca. 75 % af respondenterne er trykke ved at aflevere deres barn i dagtilbuddet, samt at personalet er imødekommende. Hvad angår atmosfæren i dagtilbuddet, er 77 % meget enige eller enige i, at den er god. Ligeledes viser besvarelserne også en overvejende tilfredshed med forholdet mellem personalet og barnet, idet mellem 73 og 77 % af forældrene oplever, at

- der er en gensidig respekt i forholdet mellem barnet og personalet
- personalet er opmærksomt på barnets behov og ønsker
- personalet respekterer barnets personlighed

I den forbindelse er det dog vigtigt at nævne, at der også er en gruppe forældre, som ikke oplever, at personalet er opmærksomt på barnets ønsker og behov, samt at barnet ikke har mulighed for indflydelse på sin hverdag. Denne gruppe udgør 13 til 15 % af respondenterne. Årsagen hertil kan være, at forældrenes forventninger til personalets honorering af barnets behov og ønsker ikke altid er forenelige med personalets pædagogiske målsætninger om, hvad der er til barnets bedste. Ligeledes er der i dagtilbuddet dels mange børn, hvis behov skal tilgodeses, og derfor får nogle forældre måske oplevelsen af, at deres børn ikke får den prioritet, de mener, de skal have. Endvidere afhænger barnets medindflydelse på hverdagen også af, om barnet er modent til tage del i denne.

Som det fremgår af tabel 8, er 66 % af forældrene enige eller meget enige i, at dagtilbuddets opsyn med barnet er tilstrækkeligt, mens 15 % er uenige eller meget uenige heri. Nogenlunde samme billede tegner sig, når spørgsmålet drejer sig, om hvorvidt personalet skaber trygge rammer i barnets dagtilbud jf. nedenstående tabel.

Tabel 9

21. Synes du alt i alt, at personalet i dit barns dagtilbud skaber trygge rammer?	
I meget høj grad	38 %
I høj grad	33 %
Hverken i høj eller ringe grad	16 %
I ringe grad	6 %
I meget ringe grad	4 %
Ved ikke	3 %
Ikke besvaret	0 %

10 % af respondenterne har svaret, at dagtilbuddet i ringe eller i meget ringe grad skaber tryghed i deres barns dagtilbud, mens ca. 70 % af forældrene oplever, at personalet i dagtilbuddet i meget høj eller i høj grad skaber trygge rammer for deres barn. Det kan være svært at angive årsagsforklaringer på den procentandel, som har ikke oplever, at der er trygge rammer, eller at opsynet med barnet er tilstrækkeligt. En mulig forklaring kan dog være, at barnet går i et dagtilbud med mange børn som eksempelvis en integreret institution, hvilket medfører, at forældrene oplever, at barnet så at sige forsvinder i mængden.

Overordnet set er der dog en stor grad af tilfredshed med dagtilbuddene og personalet at spore.

Tabel 10

23. Er du alt i alt tilfreds med det dagtilbud, som dit barn går i?	
I meget høj grad	37 %
I høj grad	30 %
Hverken i høj eller ringe grad	12 %
I ringe grad	6 %
I meget ringe grad	10 %
Ved ikke	3 %
Ikke besvaret	3 %

Som anført i tabellen ovenfor har 67 % af respondenterne svaret, at de er tilfredse med dagtilbuddet. 16 % har givet udtryk for, at de i ringe grad eller i meget ringe grad er tilfredse, hvilket kan hænge sammen med nogle af de forklaringer, som tidligere er givet.

5.1.2 Forældrenes oplevelse af støtten til barnet

Indledningsvis angives nedenfor de ifølge respondenterne hyppigste årsager til, at et barn modtager støtte. 81 forældre oplyst om årsagen til, at deres barn modtager støttetimer, og i et par tilfælde har nogle angivet mere end én årsag. De hyppigste årsager er som følgende:

- Dårlig sproglig udvikling og talevanskeligheder
- Vanskeligt ved at indgå i sociale relationer med andre børn og voksne
- ADHD (damp)
- Bagud i udvikling
- Autist
- Født for tidligt
- Koncentrationsbesvær
- Barnet er under udredning på Bispebjerg Børnepsykiatriske Afdeling
- Er adopteret fra udlandet
- Kromosomfejl
- Hjerneskade
- Alvorlig sygdom

For at afdække, hvorledes forældrene oplever graden af støtte i forhold til deres barns udvikling og behov, indgår der i undersøgelsen en række spørgsmål, som specifikt vedrører støttepersonen og dennes arbejde med barnet.

Tabel 11

Spørgsmål om, hvordan støttepædagogen hjælper barnet							
	I meget høj grad	I høj grad	Hverken i høj eller ringe grad	I ringe grad	I meget ringe grad	Ved ikke	Ikke besvaret
15. Hjælper støttepædagogen dit barn til at omgås andre børn?	38 %	35 %	14 %	1 %	1 %	10 %	1 %
16. Hjælper støttepædagogen dit barn til at tilegne sig nye færdigheder?	30 %	36 %	14 %	4 %	0 %	17 %	0 %
17. Er du tilfreds med de aktiviteter, som støttepædagogen laver med dit barn i hverdagen?	27 %	32 %	22 %	6 %	9 %	1 %	3 %
18. Er du alt i alt tilfreds med den indsats, som støttepædagogen yder i forhold til dit barn?	38 %	30 %	14 %	4 %	4 %	9 %	3 %

Besvarelsene viser, at størsteparten af forældrene oplever, at støttepersonen hjælper barnet til at omgås andre børn. 73 % har svaret i meget høj grad eller i høj grad til dette, mens kun 2 % har svaret i ringe grad eller meget ringe grad. Mellem 66 % og 68 % oplever tilsvarende, at støttepersonen i meget høj grad eller i høj grad hjælper barnet til at tilegne sig nye færdigheder, samt at støttepersonen yder en god indsats i forhold til barnet. I den forbindelse kan det indskydes, at 95 % af respondenterne valgt at uddybe deres besvarelse om den støtteindsats, deres barn modtager, og her har flere oplyst, at deres barns kompetencer er forbedret på forskellig vis. Barnet er f.eks. blevet bedre til at lege og spise, og ligeledes er der også eksempler på, at forældrene oplever, at barnets sprog og sociale kompetencer er blevet forbedret.

59 % har oplyst, at de i meget høj grad eller i høj grad er tilfredse med de aktiviteter, som støttepersonen laver med barnet i hverdagen, mens 22 % har svaret hverken i høj eller ringe grad, og 15 % har udtrykt utilfredshed med denne indsats. Nogle af forældrene har i uddybningen af deres besvarelse vedr. støttepersonen svaret, at de oplever, at barnet kommer ud på for få ture, samt at der ikke ydes førskoleundervisning, hvilket kan være nogle af begrundelserne for, at de 15 % er mindre tilfredse med aktiviteterne.

De føromtalt uddybninger viser, at der er forskellige oplevelser af støtten. Nogle forældre udtrykker glæde over indsatsen, idet de oplever, at støttepersonen bruger sin tid sammen med barnet og dermed gør en stor indsats for netop deres barn. Andre har skrevet, at de er meget glade for den dagbog, som de og støttepersonen benytter som kommunikationsmiddel mellem dem. I andre tilfælde har forældre rejst en række kritikpunkter, som bl.a. handler om, at støtten ikke bruges specielt til deres barn, og at det er en "tilfældig" uuddannet vikar, som yder støtten. Ligeledes oplever nogle, at støttepersonen ikke nødvendigvis har anden uddannelse end pædagoguddannelsen, hvilket må være et udtryk for, at de ikke finder, at pædagogen har den rette specialuddannelse til at varetage deres barns behov. I den forbindelse er det dog vigtigt at gøre opmærksom på, at det med den nye ordning nu er muligt at anvende nogle af midlerne til supervision og videreuddannelse af støttepersonen og institutionspersonalet.

Overordnet set oplever flertallet af forældrene støttetilbuddet som en positiv foranstaltning for deres barn, men der er dog en mindre gruppe, som har givet udtryk for det modsatte, hvilket kan begrundes med de anførte kritikpunkter.

5.1.3 Forældrenes oplevelse af kontakten til og samarbejdet med personalet

Som tidligere beskrevet har undersøgelsen blandt forældre til børn med psykosociale behov vist, at forældrene generelt er trygge ved at aflevere deres barn i dagtilbuddet, samt at personalet er imødekommende.

Som det fremgår af de to nedenstående tabeller, giver over 70 % af respondenterne udtryk for, at den daglige kontakt med henholdsvis personalet i dagtilbuddet og støttetilbuddet er god eller meget god, samt at familiens opdragelsesværdier respekteres.

Tabel 12

24. Hvordan synes du? – i forhold til dagtilbuddet.						
	Meget godt	Godt	Hverken godt eller dårligt	Dårligt	Meget dårligt	Ubesvaret
24a. At din daglige kontakt med personalet i barnets dagtilbud generelt set er?	43 %	35 %	11 %	4 %	3 %	5 %

24b. At din families opdragelsesværdier bliver respekteret?	35 %	37 %	14 %	4 %	3 %	9 %
24c. At du kan tale med personalet om dit/jeres barns udvikling?	51 %	24 %	9 %	5 %	5 %	7 %

Tabel 13

25. Hvordan synes du? – i forhold til støttetilbuddet.						
	Meget godt	Godt	Hverken godt eller dårligt	Dårligt	Meget dårligt	Ubesvaret
25a. At din daglige kontakt med støttepædagogen generelt er?	35 %	37 %	9 %	5 %	6 %	9 %
25b. At din families opdragelsesværdier bliver respekteret?	35 %	37 %	14 %	4 %	3 %	9 %
25c. At du kan tale med støttepædagogen om dit/jeres barns udvikling?	42 %	28 %	11 %	3 %	6 %	10 %

Samme procentsats gør sig gældende, når det drejer sig om, hvorvidt, respondenterne oplever, at de kan tale med personalet om deres barns udvikling. Mere præcist har mellem 70 og 75 % svaret meget godt eller godt på dette spørgsmål.

Omkring 90 % af respondenterne har valgt at uddybe deres holdning til både dag- og støttetilbuddet, og svarerne varierer betydeligt. Nogle forældre oplever stor gensidig respekt, god dialog og imødekommenhed hos personalet i dagtilbuddet, mens andre forældre oplever, at deres dialog med personalet er utilfredsstillende, samt at de kun hører om de negative hændelser omkring deres barn. Forældrene har endvidere forskellige syn på personalets evne til at udvise konsekvens samt deres uddannelsesniveau og indsigt i det specialpædagogiske felt, idet nogle respondenter betragter det som værende godt, mens andre betragter det som værende dårligt. Ud fra besvarelserne kan det dog konkluderes, at forældres oplevelse af kontakten til og samarbejdet med personalet som oftest er positiv.

5.1.4 Forældrenes oplevelse af sammenhængen i dag- og støttetilbuddet

I denne undersøgelse er forældrene også blevet bedt om at svare på spørgsmål, som omhandler deres oplevelse af, i hvor stor grad der er sammenhæng i indsatsen, som personalet og herunder støttepersonen i dagtilbuddet yder. Tabellen nedenfor viser resultatet af dette.

Tabel 14

26. Er der sammenhæng i den indsats, som støttepædagogen og dagtilbuddet yder i forhold til dit barn?	
I meget høj grad	31 %
I høj grad	35 %
Hverken i høj eller ringe grad	14 %
I ringe grad	3 %

I meget ringe grad	8 %
Ved ikke	5 %
Ikke besvaret	5 %

I alt 66 % har svaret, at de i meget høj grad eller i høj grad oplever, at sammenhængen i forhold til indsatsen er til stede, mens 17 % har meldt tilbage, at de i ringe eller i meget ringe grad oplever, at der er sammenhæng i indsatsen. Dette billede gør sig ligeledes gældende i forbindelse med respondenternes besvarelse af, om de er tilfredse med den indsats, som personalet og herunder støttepersonen yder til deres barn. 70 % af respondenterne har svaret, at de i meget høj grad eller i høj grad er tilfredse med indsatsen, mens 9 % har givet udtryk for, at de i ringe grad eller meget ringe grad er tilfredse med indsatsen. Flere respondenter har også her valgt at uddybe deres besvarelser, og i den forbindelse har flere givet udtryk for, at deres utilfredshed bunder i en oplevelse af, at der er tildelt for få timer til deres barn. De oplever, at der ikke er overensstemmelse mellem det behov, som deres barn har, og det antal støttetimer, som bevilliges.

Som nævnt tidligere i evalueringen er støttetilbuddet tænkt som et midlertidigt tilbud. Det indebærer bl.a., at bevillingerne for støtte kontinuerligt typisk revurderes hver 3. måned. Som beskrevet i indledningen er det institutionen og ikke forældrene, som ansøger om støtte til barnet. Forældrene har derfor ikke mulighed for at klage over beslutninger vedr. tildeling af timer. Endvidere er det vigtigt at understrege, at den løbende revurdering af støtten har til formål at tilgodese det behov, barnet måtte have. Behovet for støtte kan variere, således at der skal tildeles flere eller færre timer alt efter barnets udvikling mv.

Varigheden af visitationsproceduren oplever flere forældre som problematisk. De mener, at der går for lang tid fra det øjeblik, der opstår bekymringer omkring et barn, til at der ansøges og efterfølgende bevilliges støtte til barnet. Indsatsen burde ifølge flere forældre have været igangsat tidligere. I kapitel 6 beskrives de nærmere forhold omkring praksis for visitation.

Hovedparten af forældregruppen til børn med psykosociale behov udtrykker i de uddybende besvarelser en generel tilfredshed med den indsats og støtte, som personalet yder, og flere forældre påpeger, at de har erfaret, at støtten har betydning for deres barns udvikling.

5.1.5 Opsamling

Ud fra en samlet gennemgang af besvarelserne på henholdsvis de konkrete spørgsmål i spørgeskemaerne samt de uddybende kommentarer fra respondenterne til børn med psykosociale behov kan det sluttes, at 78 % eller derover oplever, at deres barn er glad for at komme i dagtilbuddet, samt at forældre også selv er trygge ved at aflevere det i dagtilbuddet. Når det drejer sig om personalet, atmosfæren og herunder trygge rammer for barnet har 70 % eller derover svaret, at de i meget høj grad eller i høj grad er tilfredse med disse forhold. Generelt udvises der stor tilfredshed med personalets imødekommenhed og opmærksomhed i forhold til barnets ønsker og behov. Dog skal det i den

forbindelse nævnes, at ca. 15 % har svaret, at de ikke oplever, at personalet er opmærksomt nok på barnets ønsker og behov, samt at barnet ikke har mulighed for indflydelse på sin hverdag. Som skildret kan det muligvis forklares med, en uoverensstemmelse mellem henholdsvis personalets pædagogiske målsætninger om, hvad der er bedst for barnet, og forældrenes forventninger og ønsker. I alt har 67 % af respondenterne svaret, at de er tilfredse med dagtilbuddet, mens 16 % giver udtryk for, at de er mindre tilfredse.

I forhold til forældrenes oplevelse af støtten i dagtilbuddet er der ligeledes rimelig stor tilfredshed at spore, idet mellem 68 % har svaret, at de oplever, at støttepersonerne yder en stor indsats i forhold til barnet. 73 % oplever, at støttepersonerne hjælper deres barn til at omgås andre, samt at de hjælper barnet med at tilegne sig færdigheder og deltage i aktiviteter. 15 % er dog ikke tilfredse med indsatsen i forhold til aktiviteterne, hvilket kan forklares med nogle af de uddybende bemærkninger, de har givet. Nogle mener bl.a. ikke, at barnet kommer ud på nok ture, og andre kritiserer, at der ikke ydes førskoleundervisning.

Overordnet kan det konkluderes, at langt størsteparten af forældrene føler, at de har en god kontakt til personalet og herunder også støttepersonen, samt at de kan tale med personalet om deres barns udvikling. 66 % har ytret, at de oplever, at der er sammenhæng i støtte- og dagtilbuddets indsats overfor barnet, og 70 % har skrevet, at de er tilfredse med denne indsats. Kun 9 % har udtrykt mindre tilfredshed eller direkte utilfredshed med personalets indsats og støtte, og ligeledes har en gruppe af forældre i de uddybende bemærkninger skrevet, at de ikke mener, at deres barn får det antal støttetimer, som det har behov for. I forlængelse af denne kritik er det vigtigt at nævne, at det med omlægningen af ordningen nu er blevet muligt at give flere end 18,5 støttetimer, hvis visitationsudvalget vurderer, at der er et behov for dette.

5.2 Brugerundersøgelse på handicapområdet

Familie- og Arbejdsmarkedsforvaltningen igangsatte i efteråret 2004 i forbindelse med evalueringen af sektorplanens kvalitetsmål på handicapområdet en større undersøgelse af brugertilfredsheden med forvaltningens handicaptilbud. Et af kvalitetsmålene beskriver forældrenes tilfredshed med støtteindsatsen i daginstitutionerne, og det er således resultaterne fra denne undersøgelse, der her anvendes.

Forældrenes tilfredshed er belyst gennem spørgsmål om atmosfæren i dagtilbuddet, barnets kontakt med personalet og muligheder for udvikling og støtte, forældrenes kontakt og samarbejde med personalet, de terapeutiske tilbud og de fysiske rammer. Der er i denne undersøgelse ikke skelnet mellem, om barnet modtager støttetimer eller støttepædagog.

Alle familier til handicappede børn, der i efteråret 2004 modtog støtte, fik tilsendt et spørgeskema. 61 skemaer blev besvaret, hvilket giver en svarprocent på 33 %. I halvdelen af tilfældene er det barnets mor, der har udfyldt skemaerne, og i 32 %

af tilfældene har begge forældre udfyldt skemaerne. På undersøgelsestidspunktet er børnene i gennemsnit 5 år.

5.2.1 *Atmosfæren i dagtilbuddet og barnets kontakt med personalet*

Det er af stor betydning, at børnene og deres forældre oplever, at personalet er i stand til at skabe en atmosfære præget af tryghed og respekt om det enkelte barn, således barnet er glad for at være der, og forældrene er trygge ved at aflevere barnet der. Følgende spørgsmål har haft til formål at afdække forældrenes oplevelse af institutionens atmosfære:

Tabel 15

Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn?	Meget enig	Enig	Hverken enig eller uenig	Uenig	Meget uenig	Ved ikke
Det er tilstrækkelig opsyn med mit barn i dagtilbuddet	24 %	37 %	14 %	15 %	5 %	5 %
Mit barn er glad for at komme i dagtilbud	32 %	54 %	7 %	3 %	3 %	0 %
Der er en god atmosfære i mit barns dagtilbud	8 %	38 %	12 %	10 %	2 %	0 %
Der er en gensidig respekt i forholdet mellem personalet og børn	32 %	50 %	8 %	10 %	0 %	0 %
Jeg er tryk ved at aflevere mit barn i dagtilbuddet.	41 %	36 %	14 %	9 %	2 %	0 %
Personalet er imødekommende, når jeg kommer med mit barn i dagtilbuddet	33 %	40 %	14 %	9 %	3 %	2 %
Personalet er opmærksomt på mit barns ønsker og behov	22 %	37 %	20 %	12 %	7 %	3 %
Mit barn har mulighed for indflydelse på sin hverdag i dagtilbuddet	7 %	47 %	22 %	10 %	7 %	8 %
Mit barns personlighed bliver respekteret	28 %	35 %	25 %	7 %	3 %	2 %

Af tabel 15 fremgår det, at forældrene er mest tilfredse i forhold til, at barnet er glad for at komme i dagtilbuddet og mindst tilfredse, når det kommer til barnets mulighed for indflydelse i hverdagen. I forbindelse med spørgsmålene om atmosfæren har 10 respondenter i de uddybende kommentarer gjort opmærksom på, at de er meget glade for barnets støtteperson og samarbejdet med institutionen. Når støttepersonen ikke er der, oplever flere af forældrene dog, at barnet bliver overladt til sig selv, og at institutionens resterende personale ikke har ressourcer til at tage sig af barnet. De efterlyser i den forbindelse flere støttetimer. Ligeledes har i alt 3 respondenter gjort opmærksom på, at de oplever, at støttepersonens timer kommer til at indgå i den normale personalenormering, når der er generel sygdom i institutionen, men hvis støttepersonen er syg, kommer der ikke nogen vikar. Ligeledes oplever 5 af respondenterne en hyppig udskiftning af støttepersonen, og at der går lang tid fra den ene er holdt op, til der er blevet udpeget en ny. Disse faktorer skinner igennem i forhold til, at kun 61 % af respondenterne er enige eller meget enige i, at der er tilstrækkeligt opsyn med barnet, og hele 20 % er uenige eller meget uenige i, at der er tilstrækkelig opsyn med barnet.

Endvidere mener 59 % af respondenterne, at personalet er opmærksomt på barnets ønsker og behov, hvilket 8 respondenter uddyber med, at støttepersonen og det resterende personale mangler specifik viden om barnets handicap, og derfor ikke efter forældrenes mening er i stand til at støtte barnet i dets ønsker og behov. Ligeledes er kun 54 % af respondenterne enige eller meget enige i, at barnet har mulighed for at få indflydelse på sin hverdag. Dette kan dog skyldes, at det især hos de dårligst fungerende eller mindste børn kan være svært at give dem medindflydelse på hverdagen. Til gengæld oplever 86 % af respondenterne, at deres barn er glad for at komme i dagtilbuddet, og ligeledes oplever 73 %, at personalet er imødekommende.

Direkte adspurgt om atmosfæren i dagtilbuddet svarede 76 % af respondenterne, at de er enige eller meget enige i, at atmosfæren er god, og at 63 % af personalet i høj eller meget høj grad er i stand til at skabe trygge rammer for barnet jf. tabel 16.

Tabel 16

	I meget høj grad	I høj grad	Hverken i høj eller ringe grad	I ringe grad	I meget ringe grad	Ved ikke
Synes du alt i alt, at personalet i dit barns dagtilbud skaber trygge rammer	25 %	38 %	20 %	10 %	2 %	5 %

5.2.2 Barnets muligheder i forhold til udvikling og støtte

Barnets behov for hjælp og støtte i forhold til udvikling af bl.a. nye færdigheder og støtte til at skabe relationer til andre børn afhænger af deres handicap, alder og funktionsniveau. Hvorvidt forældrene oplever, at de modtager den støtte, de har behov for, kan bl.a. være afhængig af, om de oplever, at personalet er i stand til at skabe trygge rammer og igangsætte udviklende aktiviteter. Der er i undersøgelsen spurgt ind til en række faktorer, der anses for at være centrale i forhold til at vurdere, om tilbuddet er i stand til at skabe disse rammer for barnets videre udvikling. Resultaterne ses af tabel 17.

Tabel 17

	I meget høj grad	I høj grad	Hverken i høj eller ringe grad	I ringe grad	I meget ringe grad	Ved ikke
Bliver dit barn understøttet i at omgås andre børn	20 %	32 %	19 %	17 %	3 %	9 %
Bliver dit barn understøttet i at tilegne sig nye færdigheder	20 %	30 %	27 %	7 %	5 %	10 %
Er du tilfreds med de aktiviteter pædagogerne laver med dit barn	18 %	32 %	20 %	15 %	8 %	7 %
Er der sammenhæng i den indsats der ydes i forhold til dit barn.	15 %	29 %	18 %	5 %	15 %	20 %

Forældrenes svar fordeler sig ved, at mellem 44-52 % i høj eller meget høj grad er tilfredse med den givne indsats, og tilsvarende er ca. 19 % i høj eller meget høj grad utilfredse med indsatsen. Forklaringen af den forholdsvis lave tilfredshed skal også her som i beskrivelsen af institutionens atmosfære ses som, at forældrene oplever, at deres barn er overladt til sig selv, når støttepersonen ikke

er der. Derudover kan det tages som udtryk for, at forældrene ikke oplever, at personalet besidder den nødvendige faglige viden i forhold til barnets specifikke handicap og oplevelsen af manglende personaleressourcer.

5.2.3 Forældrenes kontakt og samarbejde med personalet

Forældrenes primære kontaktperson i barnets daginstitution vil oftest være støttepersonen. Afhængigt af bl.a. barnets behov for støtte, samt hvilke eventuelle problematikker der gør sig gældende m.m., kan forældrenes primære kontakt også være til institutionspersonalet. Der er i de følgende spørgsmål spurgt til forældrenes oplevelse af kontakten med personalet som en helhed.

Af tabel 18 fremgår det, at den daglige kontakt i langt de fleste tilfælde er god. 78 % af respondenterne mener således, at kontakten er god eller meget god. Kun 7 % mener, den er dårlig, og ingen mener, den er meget dårlig. Ligeledes finder 80 %, at deres opdragelsesværdier bliver respekteret, og at de kan tale med personalet om deres barns udvikling.

Tabel 18

Hvordan syntes du:	Meget godt	Godt	Hverken godt eller dårligt	Dårligt	Meget dårligt	Ved ikke
At din daglige kontakt med personalet i dit barns dagtilbud generelt set er?	28 %	50 %	15 %	7 %	0 %	0 %
At dine families opdragelsesværdier bliver respekteret?	33 %	47 %	17 %	2 %	2 %	0 %
At du kan tale med personalet om dit/jeres barns udvikling?	39 %	41 %	14 %	5 %	2 %	0 %

Otte respondenter har oplyst, at de ikke finder kontakten tilfredsstillende. Det skyldes, at støttepersonen og det resterende personale ikke efter forældrenes mening kender nok til barnets handicap og dermed er i stand til at støtte barnet i tilfredsstillende grad. Forældrenes oplevelse af den manglende specialviden resulterer i, at forældrene ikke oplever, at deres opdragelsesværdier bliver respekteret, samt at der ikke bliver stillet udviklingsmæssige svarende krav til barnet. 5 af respondenterne efterlyser i besvarelsen derfor, at personalet videreuddannes og/eller modtager supervision i forhold til barnets specifikke handicap. Derudover gjorde 4 respondenter opmærksom på, at samarbejdet med institutionen og støttepersonen er fint, men at de oplever en del konflikter i forhold til handicapcentret, herunder tildeling af timer, og at sagsbehandlingen tager uforbeholden lang tid. Overordnet set kan det dog konkluderes, at forældrenes kontakt og relation til personalet i langt de fleste tilfælde er god.

5.2.4 Terapeutiske tilbud

Udover tildelingen af støttetimer og støttepædagog kan barnet afhængigt af handicap og funktionsniveau bl.a. tildeles ergoterapeutisk, fysioterapeutisk og/eller talepædagogisk støtte. Af de adspurgte modtager i alt 16 børn et ergoterapeutisk tilbud, 16 børn et fysioterapeutisk tilbud og 31 børn et talepædagogisk tilbud. Sidstnævnte hører under Uddannelses- og Ungdomsforvaltningen. Af resultaterne fremgår det, at forskellen mellem forældre, der er henholdsvis tilfredse og utilfredse med det givne tilbud, var

minimal. Dog kan det bemærkes, at flere forældre er utilfredse end tilfredse med det talepædagogiske tilbud. Grundet den forholdsvis lave svarprocent er det ikke muligt at konkludere noget generelt om forældrenes tilfredshed med disse tilbud.

5.2.5 De fysiske rammer i dagtilbuddet

I forhold til de fysiske rammer er kun 47 % i høj eller meget høj grad tilfredse med disse, og ligeledes er 25 % i ringe eller meget ringe grad tilfredse jf. tabel 19.

Tabel 19

	I meget høj grad	I høj grad	Hverken i høj eller ringe grad	I ringe grad	I meget ringe grad	Ved ikke
Er du tilfreds med de fysiske rammer i dit barns dagtilbud?	15 %	32 %	20 %	22 %	3 %	7 %

Overordnet set giver forældrene udtryk for, at de er tilfredse med støtteindsatsen, og herunder at der er en god atmosfære i institutionen og sammenhæng i den indsats, der ydes i forhold til børnene. Kontakten og samarbejdet med personalet vurderes ligeledes af forældrene til at være meget positiv. Der, hvor undersøgelsen peger på områder, hvor forældrenes tilfredshed kan øges, er i forhold til deres oplevelse af, om personalet skaber trygge rammer for barnet, og om barnet bliver understøttet i at omgås andre børn og tilegne sig nye færdigheder. Disse områder ønsker forældrene bl.a. styrket ved tildeling af flere støtte(pædagog)timer, samt at støttepersonen og det øvrige personale får mere specifik faglig viden om det givne barns handicap.

5.2.6 Opsamling

Ud fra en samlet gennemgang af besvarelserne på henholdsvis de konkrete spørgsmål i spørgeskemaerne samt de uddybende kommentarer fra respondenterne til børn med handicap kan det slutes, at størsteparten af forældrene har udtrykt tilfredshed med både dagtilbud og støttetilbud.

Ligesom i brugerundersøgelsen på området for børn med psykosociale behov oplever mange forældre, at barnet er glad for at komme i dagtilbuddet. I alt angiver 86 % af respondenterne, at deres barn i meget høj grad eller i høj grad er glad for dagtilbuddet. Ca. samme andel af respondenterne har svaret, at de finder, at der eksisterer en gensidig respekt mellem personalet og børnene. Over generel 70 % har givet udtryk for, at der er en god atmosfære i dagtilbuddet, at de er trygge ved at aflevere deres barn der, samt at personalet er imødekommende. Altså er der en udtalt tilfredshed med den overordnede indsats fra personalets side. Dog har mellem 17 % og 19 % svaret, at de ikke er tilfredse med personalets opmærksomhed i forhold til barnets ønsker og behov samt barnets mulighed for indflydelse i hverdagen. Som beskrevet i gennemgangen kan det dog også være en vanskelig opgave at give de dårligst fungerende børn medindflydelse.

Når det omhandler aktiviteter med barnet, støtte til at barnet tilegner sig færdigheder samt støtte til at omgås andre børn befinder den gennemsnitlige tilfredshedsprocent sig på ca. 50 %. De forældre, som ikke er tilfredse med denne

indsats, har bl.a. begrundet det med, at personalet mangler viden om barnets handicap.

Hovedparten af forældrene er meget tilfredse med den daglige kontakt med personalet i dagtilbuddet. Kun 7 % oplever den som værende dårlig. Endvidere har 80 % en oplevelse af, at de kan tale med personalet om deres barns udvikling.

I forhold til de fysiske rammer i dagtilbuddet har lidt under halvdelen af respondenterne svaret, at de findes disse tilfredsstillende, mens hver fjerde har svaret det modsatte. Også i forhold til sammenhængen i indsatsen overfor børnene har kun knap hver anden af respondenterne givet udtryk for, at de mener, at støttepersonerne og det øvrige personales indsat er tilstrækkelig sammenhængene, mens 20 % har angivet det modsatte. Til gengæld har over 60 % svaret, at de oplever, at rammerne i tilbuddet er trygge. Som det også gjorde sig gældende i undersøgelsen blandt forældre til børn med psykosociale behov, så efterspørges der også flere støttetimer blandt forældre til handicappede børn. Dette vendes der tilbage til i næste kapitel.

6 Analyse af fokusgruppeinterviews med børne(familie)-teamchefer, pædagogiske konsulenter, støttepædagoger og daginstitutionsleder

Som nævnt i kapitlet om metodiske overvejelser har Familie- og Arbejdsmarkedsforvaltningen gennemført fem fokusgruppeinterviews med personale fra henholdsvis tre lokalcentre og to handicapcentre. Formålet med interviewene var at få afdækket medarbejdernes oplevelse af, om og i så fald hvilke forandringer omlægningen af støtteområdet har medført. Under interviewene blev der derfor sat fokus på temaer som visitation, støtteformer, pædagogisk indsats/metode, samarbejde, forældrenes tilfredshed samt information om den nye ordning. Spørgeguiden til fokusgruppeinterviewene ligger i bilag 6.

6.1 Visitation

Temaet visitation indgår i spørgeguiden til fokusgruppeinterviewene, da visitationen er et vigtigt led i beslutningsprocessen omkring, hvordan de samlede støttemidler skal anvendes. Hensigten med at inddrage dette tema er at få et billede og en beskrivelse af organiseringen af visitationsudvalgene, samt om indførelsen af den nye ordning har haft en betydning for tildeling af støttetimer eller basis- eller specialepladser.

6.1.1 Visitationsudvalgenes sammensætning, møder og brug af ansøgnings-skemaer

Visitationsudvalget kan ifølge interviewpersonerne bestå af børne(familie)-teamchefen, en teammedarbejder fra børne(familie)teamet og en eller flere pædagogiske konsulenter fra de lokalcentre, som handicapcentret samarbejder med, en eller flere støttepædagoger, en psykolog, en institutionsleder eller pædagog fra den institution, der ansøger om støtte samt den koordinerende sundhedsplejerske fra bydelen. De varierer dog fra bydel til bydel.

Den tværfaglige sammensætning af visitationsudvalget genfindes på alle centrene. Den sikrer, at sagerne bliver vurderet ud fra forskellige faglige synsvinkler samt de forskellige erfaringsniveauer, som deltagerne har. En børnefamilieteamchef bemærker om den tværfaglige dialog:

"[...] jeg syntes sådan set, at vi kører sådan meget godt ping pong i forhold til det. Altså jeg synes, vi har fundet en form, der gør, at vi ved sådan nogenlunde, hvad hinanden kan og synes og mener, og vi får nogle gode beslutninger hver gang, synes jeg."

Den pædagogiske konsulent supplerer:

"Og vi har faktisk aldrig været uenige om en beslutning, enten det så er en observation eller det er en bevilling eller der er et afslag."

Et af handicapcentrene har udover det ovennævnte visitationsudvalg også et udvalg, der kun visiterer nydiagnosticerede børn. Konkret sker det ved, at den pædagogiske konsulent og børneteamchefen drøfter børnenes sager, hvorefter den

pædagogiske konsulent besøger børnene i deres institution med henblik på at undersøge barnets behov. Herefter bevilliger udvalget støtte til barnet.

Hvad angår visitationsudvalgenes mødehyppighed, så afholder udvalgene ifølge interviewpersonerne typisk møde én gang i kvartalet, hvor ansøgningerne fra institutionerne drøftes. Et lokalcenter afholder dog visitationsmøder månedligt, hvilket Familie- og Arbejdsmarkedsforvaltningen ser som et positiv tiltag.

Hovedparten af centrene har et ansøgningsskema, som institutionerne skal benytte eller tage udgangspunkt i, når de ønsker at søge om støtte til et barn. Ansøgningsskemaet skal sikre, at barnet og dets vanskeligheder er grundigt beskrevet, således at visitationsudvalget har et tilstrækkeligt grundlag at træffe sin beslutning på. Som beskrevet har hovedparten af centrene et ansøgningsskema. Dette skema er et, de selv har udarbejdet, og der findes således ikke et formaliseret og ensrettet skema, som benyttes overalt i kommunen. I den forbindelse mener Familie- og Arbejdsmarkedsforvaltningen, at det kan overvejes, at der udarbejdes et skema, som er gældende i hele kommunen. Ved at indføre et sådan skema er udgangspunktet for at ansøge ens for alle institutioner, og ligeledes vil man herved kunne sikre en ens kvalitet i denne del af visitationsproceduren.

6.1.2 Bevilling af støttetilbud og længden på støtteperioden

Alle centrene oplyser, at børnenes støttebehov revurderes hver 3. måned, hvortil der typisk udarbejdes handleplaner og statusrapporter om de enkelte børn. Afhængigt af det enkelte barns behov for støtte kan handleplanen strække sig op til ½-1 år. Flere af centrene oplyser, at deres støttepædagoger har afsat tid ugentligt eller månedligt til at drøfte barnets situation med forældrene. Disse møder er planlagt forud for at sikre, at barnets behov tilgodeses bedst muligt. Møderne skal desuden sikre, at barnets behov ikke kun drøftes sporadisk omkring afleverings- og/eller afhentningstidspunktet.

Flere lokalcentre oplever, at en del af de børn, der modtager støtte, befinder sig i en gråzone, hvor de i gang med at blive udredt og på vej til at få en diagnose på et varigt handicap. Når der ydes støtte til den gruppe børn, er den derfor sjældent midlertidig, og de skal derfor efterfølgende tilknyttes et handicapcenter.

Handicapcentrene er enige om, at revurdering af, om et barn fortsat har behov for støtte eller ej, er problematisk, når barnet er diagnosticeret som varigt handicappet. En børnehaveleder bemærker:

"Normalbegrebet smitter altså ikke. Altså du kan ikke blive normal af at komme i en normalinstitution."

Netop i forhold til de handicappede børn er der flere, der er enige om, at den 3-måneders revurdering af barnets behov kun kan være relevant for løbende at justere indsatsen i forhold til barnets behov. Anderledes forholder det sig i forhold til børn med sociale vanskeligheder, idet en særlig indsats i disse tilfælde

kan medvirke til, at barnets behov for en særlig indsats mindskes eller helt bortfalder.

Flere af centrene gør opmærksom på, at revurdering af bevillingerne hver 3. måned koster mange ressourcer i forhold til de involverede medarbejdere. Samtidig skaber de også unødigt usikkerhed om barnets situation og antal bevilligede timer, hvilket påvirker både forældrene, barnets daginstitution, den fastansatte støttepædagog eller den medarbejder, der yder støttetimer til barnet.

Støttetilbuddet var og er fortsat med den nye ordning tiltænkt som et midlertidigt tilbud til børn, der har behov for en ekstra indsats, men i den forbindelse kan man godt stille spørgsmålstejn ved den nuværende praksis, hvor støttetilbuddet i de fleste tilfælde revurderes hver 3. måned. Som beskrevet ovenfor kan det i mange tilfælde være uhensigtsmæssigt, da børnene har så store handicaps eller problemer, at støtten skal være af en mere varig karakter. Derfor anslår Familie- og Arbejdsmarkedsforvaltningen, at der kan være flere fordele ved at forlænge støtteperioden til eksempelvis 6 mdr. til de børn, som har varige handicaps.

Et andet aspekt er, at flere centre i dag giver udtryk for, at de oplever, at institutionerne først ansøger om støtte, når barnet er meget støttekrævende. Årsagen til de sene ansøgninger bunder i, at institutionerne oplever, at det er svært at få tildelt støtte, medmindre barnet er meget støttekrævende. En børnehaveleder bemærker i et af interviewene, at man tidligere havde rimelig mulighed for at opnå støtte til de såkaldte bekymringsbørn, men på nuværende tidspunkt er dette ikke længere tilfældet. En børnefamilieteamchef supplerer med, at de børn, som i dag modtager støtte via støttepædagog eller støttetimer, er meget dårlige børn. Ifølge hende svarer indsatsen ikke til barnets behov. En børnehaveleder oplever tilsvarende problem. Hun fortæller, at man tidligere kunne hjælpe barnet individuelt i en kortvarig periode, hvorefter barnet kunne indgå i den øvrige børnegruppe. Det er ifølge hendes udsagn ikke muligt længere. Der er således flere indikatorer, som peger i retningen af, at medarbejderne oplever, at intentionen om støttetilbuddet som et midlertidigt tilbud ikke længere er reelt.

Som skitseret i kapitel 5 vedrørende brugerundersøgelserne er der også flere af forældrene, som giver udtryk for, at de ikke er tilfredse med de støttetimer, deres barn bevilliges samt indsatsen. Fra Familie- og Arbejdsmarkedsforvaltningens side er det meget vigtigt at få gjort klart, at det med omlægningen er blevet muligt at give støtte til flere børn end tidligere. Før fik børn med støttebehov tildelt 18,5 time per automatik, uanset om de havde brug for de 18,5 time eller ej. Med den nuværende ordning er det netop blevet muligt at tildele støttetimer efter behov, således at de børn, som har behov for 5 timer, får tildelt 5 timer, og de, som har behov for 25 timer, får 25 timer. Således kan der netop i højre grad tages hånd om eksempelvis bekymringsbørnene, som måske kun har brug for få timers støtte.

6.1.3 Støttetilbud som et alternativ til basis- eller specialplads

I forhold til de handicappede børn så oplever både lokal- og handicapcentre, at støttetilbuddet bliver brugt som et alternativ til basisplads. Årsagerne hertil er flere. Enten at der ikke er en ledig basis- eller specialplads, at forældrene har takket nej til en plads, eller at børnene er blevet for gamle og i stedet skal over i skolesystemet. Familie- og Arbejdsmarkedsforvaltningen er bevidste om, at tildeling af støttetilbud i dagtilbud i nogle tilfælde anvendes til at afhjælpe manglen på en plads i eksempelvis en specialbørnehave, men centralforvaltningen forventer, at planen om ”pasning ved behov”, som træder i kraft ultimo 2005, samt Børneplanen mindsker brugen af støttetilbud i dagtilbud som alternativ til basis- og specialpladser.

En af de pædagogiske konsulenter oplever, at vejen til en basisplads som oftest er meget lang. Fra de første bekymringer opstår, til der foreligger en årsag til barnets vanskeligheder, og til at barnet bliver visiteret og evt. undersøges på Børneklinikken og efterfølgende på Bispebjerg Børnepsykiatriske afdeling og efterfølgende får en basisplads, kan der i nogle tilfælde gå flere år. Den pædagogiske konsulent mener, at organiseringen er uhensigtsmæssig og herunder også overgangen fra børnefamilieteamet til handicapcentret. I den forbindelse skal Familie- og Arbejdsmarkedsforvaltningen gøre opmærksom på, at både lokal- og handicapcentre har mulighed for at indstille et barn til specialplads mv., hvis der foreligger en detaljeret beskrivelse af barnets problemer og en velbegrunnet formodning om, at barnet efter udredningen vil komme til at høre under et handicapcenter. En udredning og fastslået diagnose er således ikke en forudsætning for at få tildelt et plads i eksempelvis en specialbørnehave.

6.1.4 Opsamling

Opsamlende på afsnittet om visitation kan det udledes, at flere visitationsudvalg anvender ansøgningskemaer i forbindelse med institutioners anmodning om støtte. Da der ikke forefindes nogen generel praksis herom, kan det overvejes, at der skal udarbejdes et enslydende ansøgningskema, som anvendes på alle kommunens centre. Ligeledes kan det overvejes, at centrenes revurdering af støttetilbuddene udvides fra 3 til 6 mdr. i de tilfælde, hvor der er tale om et barn med varige problemer eller handicap, således der ikke anvendes unødige ressourcer på dette, og forældre og andre pårørende ikke skal bekymre sig unødigt om, hvorvidt støtten bortfalder efter de 3 mdr.

Endelig har nogle af medarbejderne beskrevet, at de oplever, at støttetilbuddene anvendes som alternativ til basis- og specialpladserne. Med ikrafttrædelsen af henholdsvis planen om ”pasning ved behov” og Børneplanen forventes der, at dette problem bliver mindsket betydeligt.

6.2 Støtteformer

Som tidligere beskrevet giver omlægningen i højere grad mulighed for at tilpasse støttetilbuddet til det enkelte barns behov. Desuden er støttetilbuddet blevet udvidet til, at de økonomiske midler på støttetilbudsrammen også anvendes til etablering af f.eks. smågrupper, uddannelse og supervision af støttepædagoger

eller institutionspersonale, køb af psykolog eller ergoterapeut foruden støttepædagog eller støttetimer.¹

I dette afsnit belyses de forskellige muligheder for støtte efter omlægningen af området samt interviewdeltagernes erfaring med disse og deres effekt. Tilsammen skal det give et billede af, hvorvidt den nye ordnings muligheder udnyttes og i så fald hvordan.

6.2.1 Anvendelse af de nye muligheder for støtte

I forbindelse med de nye muligheder har man på et af centrene dannet en lille gruppe for børn med behov for støtte og både lokal- og handicapcentret leverer støtte til denne gruppe. Aftalen går ud på, at når et barn får en diagnose, så køber handicapcentret støttepædagogens timer af lokalcentret. På den måde får barnet en mere helhedsorienteret indsats. Der arbejdes på at løse problemet med at sikre, at støttepædagogen får supervision fra handicapcentret.

Mht. smågrupper så mener en pædagogisk konsulent, at det er svært at anvende smågrupperne, da børnene ikke fra begyndelsen er placeret i samme institution. Hvis de skal i en smågruppe, skal de således skifte institution. Modsat mener en anden pædagogisk konsulent, at smågrupper er et positivt tiltag, som minder om basispladser. Dog kræver de mere fysisk plads og flere medarbejdere, der er uddannet til at tage sig af denne type børn. En støttepædagog supplerer dette synspunkt med, at et "motorikrum" vil være godt for disse børn. Om sommeren kan man benytte bydelens legepladser, men om vinteren vil støttepersonen ofte være nødt til at blive i institutionen.

Ud fra interviewene at dømme er en af de vigtigste forbedringer ved ophævelsen af Støttehåndbogen, at ressourcerne nu kan anvendes i forhold til supervision. En pædagogisk konsulent fra et lokalcenter bemærker, at supervisionen til støttepædagogerne er vigtig for indsatsen. Hun siger:

"[...] der har jeg altid haft det sådan, at når vi har fået støttepædagog, så har de fået supervision har været – jamen, det er jo guld værd, for det er jo ligesom der, de går hen og bliver klædt på og kan komme videre med deres ting. Ikke ens betydende med at vi ikke også har haft ting og sager, vi skulle bearbejde, men man har hele tiden været sikker på, jamen der bliver taget sig godt af dem."

En børnehaveleder gør opmærksom på, at det kan være ærgerligt, at støttepædagogen skal deltage i eksterne møder og supervision o. lign., men samtidig er lederen også klar over vigtigheden i deltagelsen i netop disse aktiviteter, da de kan bidrage til, at støttepædagogen bliver bedre til sit job.

Observation er en anden måde at hjælpe støttekrævende børn på, og den mulighed opleves af flere som en hjælp til at kunne afgøre, hvad barnet konkret har behov for. En støttepædagog har praktiseret observation på følgende måde:

---

¹ Med smågrupper menes mindre grupper for børn med ensartede problemstillinger herunder eks. børn med talevanskeligheder.

"Så tog jeg ud og var ude i børnehaven i de 14 dage og snakkede med personale, snakkede med forældre og var en masse sammen med barnet og skrev så en pædagogisk vurdering på, hvad jeg så, og kom med nogle ideer til, hvordan personalet på kunne komme videre, hvordan forældrene kunne komme videre, altså foreslag til, hvordan de kunne gøre, hvis det ikke blev bedre. Men på den måde blev det, kan man sige, det endte så ikke med at blive afdramatiseret, men vi fik klarlagt, hvad det var der i hvert tilfælde lå i det, ikke."

En børnehaveleder støtter op omkring, at man nu kan bruge observation. Hun mener, at det er vigtigt, at der kommer andre øjne på situationen, da institutionen til tider kan være for fastlåst i sin praksis i forhold til, hvilke tilbud der kan gives i forbindelse med støtte til barnet.

Nogle af medarbejderne har givet udtryk for, at omlægningen ikke har givet anledning til de store ændringer, mens andre har oplevet det modsatte. En af de pædagogiske konsulenter fortæller, at man i hendes center har forsøgt at kompensere for ventetiden på støttepædagog ved at give børnene et andet tilbud, som både børnefamilieteamet og handicapcentret leverer støtte til. Støtten kan f.eks. bestå af supervision til den almindelige daginstitution, som disse børn går i.

Medarbejdere på et andet lokalcenter fortæller, at de ikke gjort direkte brug af de nye muligheder. De oplever, at der er et dilemma i forhold til at skulle igangsætte andre initiativer såsom kurser til støttepersoner mv. og samtidig tilbyde en ordentlig og målrettet støtte til børnene. De har derfor ikke ændret betydeligt i deres praksis i hverdagen. Samme forhold gør sig gældende andetsteds. En af støttepædagogerne føler ikke, at ophævelsen af Støtтеhåndbogen har haft den store betydning i hverdagen. Indførelsen af en ny ordning har, så vidt hun er orienteret, ikke medført ændringer, i den måde hendes lokalcenter organiserer støtteindsatsen på. Ændringen har dog betydet, at lokalcentret som noget nyt tager ud for at observere børnene, inden der tages beslutning om tildeling af direkte støtte. I den forbindelse mener Familie- og Arbejdsmarkedsforvaltningen, at det er vigtigt, at lokal- og handicapcentre udnytter de nye muligheder i forbindelse med bl.a. supervision og kurser. Ved at deltage i sådanne forbedres medarbejdernes viden om barnets handicap eller problem, og det kan være afgørende for, at barnet modtager den rette støtte. Deltagelse i kurser og supervision skal således være afstemt barnets støttebehov, men det er vigtigt, at der er en balance mellem at få mere viden om barnet og samtidig yde den konkrete støtte.

Særligt den nye fleksibilitet omkring timeantallet fremhæves af centrene som et positivt træk ved den nye ordning. Støtтеhåndbogens krav om, at et barn skulle have 18,5 timer opleves som uhensigtsmæssigt. En støttepædagog går ind for den øgede fleksibilitet på området og beskriver situationen således:

"Jeg har ikke prøvet at arbejde under Støtтеpædagoghåndbogen, det er jeg for ny til. Men jeg synes, at den fleksibilitet, som jeg har oplevet i vores støttekorps, har været genial og er vigtig for at man kan møde de her børn på den måde, som de har behov for. Altså jeg er meget stærk modstander af, at man har sådan et system, hvor børnene skal passes ind i en bestemt kasse for hjælp. Jeg kan godt lide, at kasserne kan ændre størrelse, for at man kan passe de her børn."

Som det fremgår af ovenstående, er centrene overordnet positivt stemt overfor de nye tiltag, fordi der har været et stort ønske om at kunne bruge midler på at opkvalificere støttepersoner samt afholde kurser. Både handicap- og lokalcentre har afprøvet flere af de nye muligheder. Bl.a. har centrene igangsat:

- Supervision og kurser til støttepersoner og de institutioner, der har støttekrævende børn
- Faglig vejledning til institutionerne fra støttepædagogerne
- Observation af konkrete børn med henblik på at få afdækket deres behov
- Ansættelse af specialpædagogisk konsulent frem for støttepædagog
- Vejledning fra Center for autisme
- Tildeling af fast støttepædagog til en institution med flere støttekrævende børn

Flere af medarbejderne har peget på, at der foruden flere økonomiske midler til supervision også kan være behov for at få midler til dækning af vikar ved sygdom og ferie. På nuværende tidspunkt er der ikke ressourcer til dette. Problemet opstår ifølge medarbejderne især, når kun en lille gruppe af støttepædagoger eller ansatte med støttetimer varetager et helt område. Det medfører en sårbarhed i teamet, som enten kan afhjælpes ved at tilføre området flere penge, eller ved at flere ansatte varetager området. Ligeledes påpeger flere, at det ikke blot er en opnormering af støttetimer/støttepædagogtimer, der er behov for. Det drejer sig også om en opnormering i forhold til, at institutionerne bedre skal kunne klare sig, når støttepædagogen ikke er til stede, således personale manglen ikke kommer til at ramme de andre børn i institutionen.

Selvom de mange nye muligheder i støtteordningen bliver beskrevet som værende en positiv udvidelse af handlemulighederne, var der dog et forslag om, at udvidelse kunne være mere vidtgående. Forslaget går på, at man kombinerer støttepædagogen med en "hjemme-hos-funktion", så der kan arbejdes mere helhedsorienteret med barnets udvikling, samt at antallet af anbringelser uden for hjemmet i forhold til denne børnegruppe måske kan mindskes.

6.2.2 Opsamling

Ud fra interviewpersonernes udsagn at dømme er den nye ordning blevet forholdsvis godt modtaget. Flere har peget på fordelene ved nu at kunne anvende økonomiske midler på bl.a. supervision og kurser for personalet samt observation. Ligeledes viser interviewene, at flere af centrene har afprøvet flere af ordningens muligheder, samt at ordningens overordnede fordel er, at den er fleksibel, således at de pågældende børn kan få netop de antal støttetimer, de har behov for.

6.3 Pædagogisk indsats/metode

Spørgsmålene til temaet pædagogisk indsats/metode indgik i spørgeguiden for at få belyst fordele og ulemper ved støttepædagog og støttetimer, samt om der arbejdes forskelligt med børnene afhængigt af, om de fik tildelt en fastansat støttepædagog eller støttetimer.

6.3.1 Kvalitet - støttetimer el støttepædagog?

Der er flere antydninger af, at de interviewede foretrækker en fast støttepædagog frem for støttepædagogtimer. Ifølge en pædagogisk konsulent opdeles børnene i henholdsvis A- og B-børn, hvor A-børn har støttepædagog, mens B-børn har støttetimer. Hun mener, at der er forskel på, om et barn modtager støtte fra en garvet støttepædagog, eller om barnet modtager støttetimer fra en uddannet 20-årig vikar. Hun bemærker, at støttetimer typisk bevilliges for 3 eller 6 måneder ad gangen, samt at en vikar, der yder støttetimer, pga. overenskomsten kun kan være ansat max. 6 måneder. Det medfører, at der ikke opnås den kontinuitet i støtten til barnet, som kan være yderst vigtig, når der er tale om børn med psykosociale behov eller handicaps. I forhold til den anførte problematik vedr., at et uddannet ungt menneske varetager støttetimerne, så mener Familie- og Arbejdsmarkedsforvaltningen, at dette problem kan løses ved, at en af de mere erfarne pædagoger går ind og overtager funktionen med at støtte barnet, mens den unge hjælper med at varetage de øvrige opgaver i institutionen.

To af de interviewede daginstitutionsledere har specifikt oplyst, at de helst vil have en støttepædagog fra handicapcentret eller lokalcentret, idet der er mere kvalitet i deres indsats. Endvidere har støttepædagogerne fra centrene pga. deres faglighed, ekspertise og erfaring ofte nemmere ved at indgå i institutionens arbejde uden et videre introforløb.

En anden daginstitutionsleder har kun haft positive oplevelser med at modtage støttetimer, og hun oplever, at institutionen får mere for pengene, når den selv kan købe støttetimer. Den pædagogiske konsulent i interviewet påpeger i den forbindelse, at netop denne daginstitution har været meget heldig i forhold til at få velkvalificerede vikarer til at yde støttetimerne.

Ifølge en pædagogisk konsulent og en børnehaveleder består den vigtigste forskel på en støttepædagog og en vikar, som varetager støttetimer, i den enkelte medarbejders faglige kvalifikationer og erfaring. Børnehavelederen siger:

"Så jeg synes måske ikke, det så meget handler om den ene eller den anden ordning, det handler mere om, hvilken erfaring de bære med sig. Og nogen gange er man heldig at få nogle, der har meget erfaring også inden for et særligt område. Og det kan netop også være alle mulige andre faglige uddannelser som lige netop det barn har brug for. Og sådan en person kan jo så være bedre end en fra korpset, som har en pædagoguddannelse. Altså det kommer meget an på det enkelte barns behov."

Ansvar for indholdet i indsatsen afhænger ifølge børneteamchefen af, hvordan støtten gives. Hvis det er en støttepædagog fra handicapcentret, er det handicapcentret, der har ansvaret. Mens hvis det er støttetimer, så er det institutionen, der har ansvaret.

Ifølge flere centre kan der være et problem i, at tilbudsviften i kraft af omlægningen nu er blevet større, og at der nu er givet mere rum til, at det enkelte center i højere grad har indflydelse på, hvad der kan tilbydes det enkelte barn. Tidligere fik to børn med samme behov for støtte tilbudt den samme støtte, mens

de på nuværende tidspunkt kan komme ud for at få to forskellige støttetilbud. Det kan derfor medføre, at nogle forældregrupper til børn med handicaps eller psykosociale problemer vil opleve, at de får tilbudt en forskellig service fra kommune i kraft af en opnormering eller fast støttepædagog på trods af, at deres børn har det samme behov for støtte. Det skal dog tilføjes, at til trods for at børnene har det samme handicap eller de samme psykosociale problemer, så kan der sagtens være behov for to forskellige støtteformer alt efter, hvad der er gavnligt for det enkelte barn.

6.3.2 Opsamling

Der er meget forskellige oplevelser med henholdsvis støttepædagoger og støttetimer. Nogle oplever, at støttetimer giver mere frihed, samt at de har fået kvalificerede vikarer til at varetage støtteopgaver. Andre foretrækker støttepædagoger fra centrene, idet de oplever, at de er mere kompetente og nemmere falder til i institutionen. Ud fra disse beskrivelser og erfaringer, må det konkluderes, at der både er positive og negative oplevelser forbundet med støttepædagoger og tildeling af støttetimer, og det må derfor være op til den enkelte institution at afgøre, hvad der er bedst for dem.

6.4 Samarbejde og kommunikation

For at hvert enkelt støtteforhold fungerer, kræver det, at der er et godt samarbejde mellem visitationsudvalget, institutionen, støttepersonerne og forældrene. Forældrene er som tidligere beskrevet ikke involveret i ansøgningsprocessen i forhold til tildeling af støtte, men det er vigtigt, at de løbende bliver underrettet af institutionen og den person, som varetager støtten, så de føler, at de er med i forløbet.

I forbindelse med teamet om samarbejde har det derfor været af stor interesse at få medarbejderne til at beskrive, hvorledes samarbejdet fungerer under den nye støtteordning, hvilke elementer der skal til for, at samarbejdet og kommunikation fungerer mellem de forskellige parter, og hvilke faktorer der evt. besværliggør samarbejdet. Omlægningen af ordningen har ikke medført nye krav til samarbejde mellem medarbejderne, men omlægningen har dog bl.a. medført en øget kommunikation mellem visitationsudvalget og institutionerne, idet de ikke automatisk tildeles 18,5 time, men nu har mulighed for at søge mere eller mindre alt efter behovet. Ligeledes må det også formodes, at muligheden for at ansøge om supervision mv. har givet anledning til mere samarbejde og kommunikation i forhold til medarbejderne.

6.4.1 Samarbejdet mellem medarbejderne

Visitationsudvalgets samarbejde med institutionen og støttepersonerne fungerer forskelligt afhængigt af, hvordan visitationstemaet er organiseret. Overordnet set beskrives samarbejdet mellem parterne i interviewene som positivt og præget af lydhørhed, og at man trækker på hinandens kompetencer.

En pædagogisk konsulent beskriver vigtigheden af dialogen i forhold til at afgøre, hvilket tilbud der vil være det rette til barnet samt styrke personalets følelse af medansvar i institutionen på følgende måde:

"I lokalcenterne eksperimenterer vi lidt med, at i hvert tilfælde i førstegangssagerne, at institutionen er med (red. visitationsmøderne) også til en drøftelse af hvilke muligheder kunne der være for at tilgodese det her barn. Kunne der være andre muligheder end støttepædagog. Også fordi jeg tror meget på det der med at man bliver inddraget og føler et medansvar som institution, så det ikke bare er støttepædagogen der går til møderne med handicapcenteret, men at man også selv bliver lyttet til."

Også samarbejdet mellem lokal- og handicapcentre er vigtigt bl.a. i forhold til de børn, som endnu ikke er blevet færdigdiagnosticeret og derfor hører til i et lokalcenter, men på sigt vil komme til at høre ind under et handicapcenter. Behovet for et godt samarbejde, så barnets tarv varetages på bedste vis, beskrives af en børnefamilieteamchef således:

"...jeg har i hvert tilfælde siddet i jævnlige møder med børnefamilieteamcheferne i lokalcenterne, og hvis man kan se at det her barn er ved at blive udredt og Børneklivniken har lagt op til at det er autisme, og nu mangler vi Bispebjerg [red. børnepsykiatrisk afdeling] det er ligesom det sidste blåstempling og vi ved godt det kan vare 9 måneder, men så må vi jo stikke hovederne sammen os børnefamilieteamchefer og sige men så må forældrene alligevel få noget inde fra os (red. handicapcentret), noget service herfra, selvom barnet ikke er placeret her med cpr.-nummer. Altså vi må også prøve at adskille teori og praksis en gang imellem når vi snakker sammen." og hun fortæller videre om samarbejdet mellem lokal- og handicapcenter " ...det rykker altså, at man sætter sig ned rundt om et bord og har et dokument på hvordan vi gerne vil gøre det her, hvordan vil vi gerne gøre det så vores borgere ikke kommer i klemme."

6.4.2 Samarbejdet mellem institutionen og den person, der varetager støtten

Støttepædagogens samarbejde med institutionen beskrives af de interviewede støttepædagoger og institutionslederne som positivt og præget af en fælles forståelse af, at den pædagogiske vinkel skal tage udgangspunkt i barnets behov for støtte, og at tiltag skal tilrettelægges ud fra dette. Det gode samarbejde beskrives af flere forskellige parter i interviewene. Det gør sig især gældende i de tilfælde, hvor støttepædagogen eller den person, der varetager støttetimerne, har en faglig uddannelse og besidder en specialviden om barnets handicap eller problemer, som personen kan give videre i samarbejdet med institutionens øvrige pædagoger. Den uddannede kan også gå ind og sparre med institutionspersonalet om mulige tiltag, som kan iværksættes i forhold til barnet, når støttepersonen ikke er til stede. En af de pædagogiske konsulenter beskriver den uddannede støttepersons kompetencer således:

"...når der kommer en støttepædagog, især til et meget udadreagerende barn, så har personalet måske ventet – måske er der gået et helt år før de har fået denne her støttepædagog og konflikterne er tiltaget, så de trænger, de skal have et rum hvor de har fri. De har jo barnet når støttepædagogen går hjem og er måske fyldt op af rigtig mange konflikter, indtil der kommer det samarbejde og de kan lære af støttepædagogen og få nogle redskaber til at håndtere det... Men det øjeblik man går fagligt til sagen, jamen så bliver institutionspersonalet jo også tændt på at løse opgaven."

Den gensidige respekt for, at støttepædagogen kan noget andet end stuepædagogen og omvendt, beskrives også i interviewene som vigtig og især de steder, hvor støttepædagogen kommer ind og virker som supervisor og underviser overfor institutionspersonalet. Støttepersonens erfaring, videreuddannelse og viden fra andre støtteforhold er bl.a. det, der gør dem kompetente i forhold til opgaven. For at dette samarbejde kan lykkes, kræver det, at både støttepædagogen og pædagogen i institutionen er åbne over for et konstruktivt samarbejde, hvor begge viden og kompetencer inddrages.

Etableringen af samarbejdet gribes lidt forskelligt an fremgår det af interviewene. Nogle vælger at holde et "forventningsmøde", hvor støttepersonen og institutionspersonalets forventninger og rammerne for støtteforholdet bliver ridset op, så misforståelser om fordelingen af henholdsvis timer med barnet og timer med supervision og skrivearbejde undgås. Nogle holder løbende styremøder med stuepersonalet om, hvorledes arbejdet med barnet skrider frem og herunder udarbejdelse af handleplaner, mens andre tager et møde, hvis der er en aktuell problematik.

Støttepædagogerne, der er organiseret i centrene, beskriver ligeledes, at første skridt til at opnå det gode samarbejde skabes ved, at de som udefra kommende "stikker en finger i jorden" og fornemmer institutionens kultur og aflæser koderne. Det kan dog være vanskeligt for en støttepædagog samt andre støttepersoner, som måske har 2-3 forskellige ansættelsesforhold på samme tid, at skulle omstille sig til de forskellige institutionskulturer i løbet af ugen. En institutionsleder beskriver problematikken således:

"... Altså vi ved alle sammen hvor svær en balance det kan være, det der med at være støttepædagog i et hus og man er ikke en del af personalegruppen og alle de ting der kan være i det. Og der kan man godt stå meget alene" en støttepædagog kommentere videre til samme spørgsmål " man kommer ind i et miljø hvor man ligesom skal flekse sig ind for at det går så godt for barnet som muligt"

En støttepædagog, der før i tiden var tilknyttet institutionen, men som nu er knyttet til centeret, beskriver i modsætning til ovenstående citat, hvorledes dette skift har påvirket samarbejdsrelationen på følgende positive måde:

"... at vi har fået kontakten til centeret gør at også institutionerne føler sig tættere på teamet heroppe (red. centeret) og bare det at man kender hinanden... det at vi har nogle ting sammen, det gør jo at når man skal have noget samarbejde, så letter det helt utroligt meget, man har mere forståelse for hinandens arbejdsområder syntes jeg også."

En anden støttepædagog, der er ansat i centeret, beskriver en anden fordel ved ikke at høre ind under institutionen:

" Jeg har det her barn, jeg skal ikke involvere mig i handleplaner omkring institutionerne og virksomhedsplaner eller økonomi, eller sygdom, jeg kan fokusere på det barn. Så jeg bliver ikke distraet i hjernen af alle de andre personaleting der måtte være. Det er godt for barnet, syntes jeg"

Muligheden for samarbejde med de andre støttepersoner syntes også at være afhængigt af, hvorledes de er ansat. Dem, der er ansat under centrene, syntes i højere grad end dem, der er ansat i institutionerne for de udmeldte midler til støttetimer, at samarbejde med hinanden. Årsagen er sandsynligvis, at støttepædagogerne, som er ansat i institutionerne, er mere spredt ret geografisk, og måske kender de ikke altid til hinandens eksistens. Et af centrene inviterede på et tidspunkt de støttepersoner, der var ansat på institutionerne i lokalområdet, til et fællesmøde. En af støttepædagogerne beskriver mødet således:

"Jeg kan godt være i tvivl i nogle situationer hvor jeg godt kunne bruge en sparringspartner. Eller bruge – altså der har været det her møde hvor vi alle sammen har mødtes, ik. Jeg syntes egentlig også det er rart at mødes med andre støttepædagoger også og få noget samarbejde der, hvor man også kunne snakke tingene i gennem. Men vi er meget spredt og jeg var også meget imponeret til det møde over at vi var så mange."

6.4.3 Samarbejdet mellem stuepædagogen, støttepersonen og forældrene

Samarbejdet med forældrene varetages både af barnets støtteperson og stuepersonalet. Oftest bliver det beskrevet, at den daglige kontakt vil være til personalet i institutionen, da støttepersonen ikke vil være der på de tidspunkter, hvor forældrene kommer og henter eller bringer barnet. En del af støttepersonerne har derfor en kontaktbog til barnets forældre, hvor de gensidigt kan informere om barnet. Hvor tæt kontakten er til forældrene kan dog også afhænge af barnets problematik, hvem der har den bedste faglige kompetence til at modsvare barnets behov, samt hvor mange timer støttepersonen har på barnet. En støttepædagog beskriver således sit samarbejde med forældrene:

"... der har det været mig der (red. tager samtaler med familien) og jeg er også med til mange møder og jeg har også meget kontakt med andre instanser. Altså jeg er både inde over PPR og jeg har kontakt med handicapcenteret, sagsbehandlerne der, også talepædagogen."

Et andet sted er det stuepersonalet, der har den koordinerende rolle i forhold til forældrene og evt. andre samarbejdspartnere, hvilket ifølge støttepædagogen skyldes, at det er stuepersonalet, der når støtteforholdet evt. ophører, fortsat skal fungere som kontaktperson for barnet. Støttepædagogen beskriver, at hun ser denne fordeling som en fordel, da forældrene ikke i lige så høj grad kommer til at føle, at der er noget specielt omkring dem og deres barn. Fordelen ved at lade både institutionspersonalet og støttepersonen informere forældrene er, at de kan få flere forskellige synsvinkler på deres barn. Det blev i interviewet pointeret, at det dog her er vigtigt, at medarbejderne sørger for, at det er informativt og ikke forvirrende, når de taler ud fra to forskellige steder.

Nogle støttepersoner vælger at holde møde med forældrene fast en gang om måneden for at følge op på nye tiltag og evt. problemer, mens andre mødes efter behov. At forældrene er en vigtig medspiller i at få støtteforholdet til at fungere, beskriver en støttepædagog med følgende ord:

"... man kommer ikke nogen vegne uden at man på en eller anden måde får forældrene med ind over og får deres accept af tingene,... jeg er gået over til at forældrene konsekvent skal skrive under på handleplanen og at der skal stå ting i handleplanen som også omhandler forældrene... Det er bare om at blive en helhed alle tre parter, altså forældre institution og så støttepædagog i en sammenhæng."

6.4.4 Opsamling

Det gode samarbejde mellem alle parterne syntes overordnet set at være influeret af mange faktorer, bl.a. om støtteforholdet varetages af en person med en faglig baggrund, og i nogen grad om støttepersonen er ansat under institutionen eller centeret. Helt grundlæggende er et godt samarbejde dog karakteriseret ved, at man er lydhør overfor folks forskellige kompetencer, og at man føler et medansvar for at skabe de bedste mulige rammer for barnet.

6.5 Medarbejdernes oplevelse af forældrenes tilfredshed med støttetilbuddet samt forældrenes rolle i samarbejdet

Som det fremgår af interviewene og ovenstående afsnit, er forældrene vigtige medspillere i forhold til at få det bedst mulige støtteforhold. Det er derfor interessant at undersøge, om medarbejdernes oplevelse af forældrenes tilfredshed stemmer overens med den tilfredshed, som forældrene har givet udtryk for i henhold til brugerundersøgelserne.

I interviewene giver medarbejderne udtryk for, at de oplever, at forældrene generelt er tilfredse med den støtte, der bliver ydet til deres barn, men samtidig fremgår det af samtlige fokusgruppeinterviews, at de oplever, at forældrene ønsker, at deres barn bliver tildelt flere timer, som det også tidligere er blevet beskrevet. Et andet problem er dog også, at forældrene under eksterne udredningsforløb bliver informeret, om hvilke tilbud der vil være det optimale for deres barn - tilbud der ikke altid er mulige at honorere. Dette kan f.eks. skyldes ventelister til specialinstitutionen, eller at behovet for støttetimer af centrene vurderes anderledes end af de eksterne partnere. Når forældrenes forventninger ikke umiddelbart kan indfries i forhold til f.eks. støtte i alle de timer, barnet er i institutionen, kan forældrene blive usikre på, om deres barn bliver stimuleret godt nok. En institutionsleder beskriver de således:

"... og så skal de igennem hele det her undersøgelsesforløb som også er meget belastende og så får de et resultat som siger "for at dit barn kan fungere optimalt, skal der de tiltag til". Når de så ikke ligger der, så bliver der stor frustration hos forældrene, for nu har man så fundet ud af noget, nu har man fundet ud af hvordan man bedst muligt kan hjælpe og så er de (red. tiltag) der ikke."

En støttepædagog supplerer med:

"... forældrene er tilfredse med det jeg formår at gøre. De syntes det har været fint. Det kan måske være mig selv der kan have det svært med at være tilfreds fordi jeg godt ved det kan gøres bedre (red. hvis ressourcerne var flere)."

En pædagogisk konsulent fortæller, at det ikke altid er antallet af timer, men også medbestemmelse der kan være afgørende for tilfredsheden:

”Og når forældrene sidder der rundt om bordet og kan være med til at lægge planen så oplever jeg faktisk at de bliver taget højtideligt, altså så handler det ikke altid om de 37 eller de 20 timer. ... Vi lægger en fælles plan og man føler sig hørt – det kender vi andre også fra vores børn ik”.

At støttepersonen er stabil, og at forælderen har tillid til støttepersonen, bliver også nævnt som vigtigt for, at forældrene er tilfredse med tilbuddet.

Et sted, hvor de gør brug af smågrupper, er det den pædagogiske konsulentens oplevelse, at forældrenes tilfredshed er øget, efter de er flyttet fra den almindelige institution til smågruppen, da hverken forældrene eller barnet er så meget i fokus mere.

6.5.1 Opsamling

Personalet oplever, at forældrene alt i alt er tilfredse med det støttetilbud, deres barn modtager, hvilket på både handicapområdet og området for børn med psykosociale behov stemmer overens med det, forældrene selv giver udtryk for i spørgeskemaundersøgelsen jf. kapitel 5 i evalueringen. Personalet mener, at forældrenes tilfredshed med støttetilbuddet kan være afhængigt af, om forældrene føler, de har medbestemmelse, men også af om forældrenes forventninger passer til det tilbud, der reelt gives, og om de finder antallet af støttetimer passende til barnets behov. Endvidere er det ifølge medarbejderne vigtigt, at støttepersonen er en stabil og tillidsvækkende person.

6.6 Information om den nye støtteordning

Interviewundersøgelsen har i sine andre spørgsmål fokuseret på, hvordan og i hvilket omfang den nye støtteordning er blevet brugt, samt hvad medarbejdernes holdning er til den. Da der er tale om en forholdsvis ny ordning, er det ligeledes af stor betydning at få viden om, om den information, der er givet om ordningen, har været tilstrækkelig eller ej, og det vil blive behandlet i dette afsnit.

Det har vist sig, at der er forskel på, de enkelte centres viden om omlægningen af ordningen og de nye muligheder, der følger med i kølvandet på denne. I forlængelse heraf har et par centre oplyst, at deres visitationsprocedure ikke har ændret sig siden ophævelsen af Støttehåndbogen. Et handicapcenter oplyser dog, at indførelsen af den nye ordning har betydet, at der i dag er færre timer pr. barn, fordi centret har prioriteret at give næsten alle børn et tilbud. Før indførelsen af den nye ordning blev børnene i stedet skrevet på en venteliste.

Informationen mellem de centrale kontorer i forvaltningen, centrene og institutioner går på børneområdet ofte gennem de respektive børne(familie)temachefer og institutionslederne. Udveksling af information om nye tiltag i forvaltningen, og hvilke behov der viser sig i tilbuddene, kræver, at informationen flyder begge veje. I interviewene gav institutionslederne og personalet på centrene udtryk for, at de ønskede, at de centrale kontorer kom ”tættere på”, så samarbejdet og dialogen om f.eks. behovet for basisgrupper styrkes, og informationer lettere kommer til at strømme mellem de forskellige led

i organisationen. Ligeledes var det et ønske om, at informationen om nye eller ændrede visitationsregler også i højere grad end nu kommer fra centralt regi.

Det er også en af støttepædagogernes opfattelse, at mere information om mulighederne i den nye støtteordning til de eksterne samarbejdspartnere, så som børnepsykiatriske afd. m.fl. ville være en god ide, da det er hendes oplevelse, at de eksterne samarbejdspartnere ikke altid kan gennemskue, hvilke muligheder kommunen har, og hvem de i givet fald skal kontakte ved spørgsmål. Flere medarbejderne kunne ønske sig mere information om især mulighederne for at bruge nogle af midlerne til supervision og videreuddannelse af støttepersonen og institutionspersonalet samt muligheden for at anvende støttepersonerne til observation af børn i tilfælde, hvor der var brug for en nærmere afklaring af barnets støttebehov.

Ideen om en samlet pjece over mulighederne i støtteordningen, visitationspraksis og hvem man kontakter i hvilken situation, blev i interviewene ønsket af nogle, mens andre påpegede, at informationen ofte ændrede sig så hurtigt og dermed bliver uaktuel. Ligeledes har medarbejdere i handicapcentre, lokalcentre og institutioner brug for vidt forskellige information, og de er til dels også organiseret forskelligt med visitationsteam m.m. En anden pointe, der blev påpeget i et af interviewene, er, at en vejledning kan få den modsatte virkning, hvis den anvendes som en opskriftsbog og følges slavisk. I mange tilfælde kan der ikke udarbejdes en specifik manual, som er direkte handlingsanvisende, idet praksis ofte viser, at visitationsudvalgene må tænke og handle alternativt for at tilgodese barnets behov.

6.6.1 Opsamling

Der er forskel på, hvor godt medarbejderne føler sig informeret om den nye støtteordning, og der hvor mere information er ønsket, drejer det sig især om de muligheder, den nye støtteordningen har åbnet op for. Hvorvidt der skulle udfærdiges en informationspjece om støtteordningen, var der delte meninger om. Fordelen kunne bl.a. være, at det blev tydeligere, hvad ordningen indebar. Hvis eksempelvis visitationspraksisen varierede fra center til center, ville en pjece tværtimod være en ulempe, idet den ville fremstå mere misvisende end informerende. Medarbejderne kom med flere forslag på, hvad der kunne gøres i forbindelse med oplysningsarbejdet, og disse er inddraget i evalueringens andet kapitel.

7 Bilag

Bilag 1

Borgerrepræsentationen

BESLUTNINGSPROTOKOL

fra Ordinært møde torsdag den 13. november 2003

Nr. 16 BR 493/03. **Omlægning af støttepædagogområdet**

Indstilling om, at forslag til ny fleksibel tildeling af støtteressourcerne til omlægning af støttepædagogområdet godkendes, samt at ordningen evalueres om et år på baggrund af en høring hos institutioner, forældre, støttepædagoger, pædagogiske konsulenter og organisationer (Familie- og Arbejdsmarkedsudvalget)

Indstillingen blev godkendt.

Bilag 2

Dagtilbud på handicapområdet

1. Hvilket af følgende tilbud benytter dit barn?

(Sæt kun ét kryds)

- Specialbørnehave 1
- Basisgruppe 2
- Støttepædagog 3

Tekst 1: Først nogle spørgsmål om tilfredshed med den støtte og hjælp som dit barn modtager

2. Bliver dit barn understøttet i at omgås andre børn?

(Sæt kun ét kryds)

- I meget høj grad 1
- I høj grad 2
- Hverken i høj eller ringe grad 3
- I ringe grad 4
- I meget ringe grad 5
- Ved ikke 8

3. Bliver dit barn understøttet i at tilegne sig nye færdigheder?

(Sæt kun ét kryds)

- I meget høj grad 1
- I høj grad 2
- Hverken i høj eller ringe grad 3
- I ringe grad 4
- I meget ringe grad 5
- Ved ikke 8

4. Er du tilfreds med de aktiviteter, som pædagerne laver med dit barn i hverdagen

(Sæt kun ét kryds)

- I meget ringe grad 5
I ringe grad 4
Hverken i høj eller ringe grad 3
I høj grad 2
I meget høj grad 1
Ved ikke 8

5. Er du tilfreds med det ergoterapeutiske tilbud, som dit barn modtager i dagtilbudet?

(Sæt kun ét kryds)

- I meget ringe grad 5
I ringe grad 4
Hverken i høj eller ringe grad 3
I høj grad 2
I meget høj grad 1
Ved ikke 8
Mit barn modtager ikke dette tilbud 11

6. Er du tilfreds med det fysioterapeutiske tilbud, som dit barn modtager i dagtilbudet?

(Sæt kun ét kryds)

- I meget ringe grad 5
I ringe grad 4
Hverken i høj eller ringe grad 3
I høj grad 2
I meget høj grad 1
Ved ikke 8

Mit barn modtager ikke dette tilbud 11

7. Er du tilfreds med det talepædagogiske tilbud, som dit barn modtager i dagtilbudet?

(Sæt kun ét kryds)

- I meget ringe grad 5
- I ringe grad 4
- Hverken i høj eller ringe grad 3
- I høj grad 2
- I meget høj grad 1
- Ved ikke 8
- Mit barn modtager ikke dette tilbud 11

8. Er der sammenhæng i den indsats, der ydes i forhold til dit barn?

(Sæt kun ét kryds)

- I meget høj grad 1
- I høj grad 2
- Hverken i høj eller ringe grad 3
- I ringe grad 4
- I meget ringe grad 5
- Ved ikke 8

Tekst 2: Nedenfor er der formuleret en række udsagn om atmosfæren i dit barns dagtilbud

9. Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn?

(Sæt ét kryds i hver linie)

	Meget enig	Enig	Hverken enig eller uenig	Uenig	Meget uenig	Ved ikke
a. Der er tilstrækkeligt opsyn med mit barn i dagtilbuddet	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 8

- Mit barn er glad for at komme i dagtilbuddet** 1 2 3 4 5 8
- Der er en god atmosfære i mit barns dagtilbud** 1 2 3 4 5 8
- Der er en gensidig respekt i forholdet mellem personale og børn** 1 2 3 4 5 8
- Jeg er tryk ved at aflevere mit barn i dagtilbuddet** 1 2 3 4 5 8
- Personalet er imødekommende, når jeg kommer med mit barn i dagtilbuddet** 1 2 3 4 5 8
- Personalet er opmærksomt på mit barns ønsker og behov** 1 2 3 4 5 8
- Mit barn har mulighed for indflydelse på sin hverdag i dagtilbuddet** 1 2 3 4 5 8
- Mit barns personlighed bliver respekteret** 1 2 3 4 5 8

10. Skriv evt. en sætning om, hvordan du opfatter atmosfæren:

---

11. Syner du alt i alt, at personalet i dit barns dagtilbud skaber trygge rammer?

(Sæt kun ét kryds)

- I meget høj grad 1
- I høj grad 2
- Hverken i høj eller ringe grad 3
- I ringe grad 4
- I meget ringe grad 5
- Ved ikke 8

12. Er du tilfreds med de fysiske rammer i dit barns dagtilbud?

(Sæt kun ét kryds)

- I meget høj grad 1
- I høj grad 2
- Hverken i høj eller ringe grad 3
- I ringe grad 4
- I meget ringe grad 5
- Ved ikke 8

Tekst 3: Følgende spørgsmål drejer sig om information og samarbejde mellem dig og dit barns dagtilbud

13. Hvordan synes du?

(Sæt ét kryds i hver linie)

	Meget godt	Godt	Hverken godt eller dårligt	Dårligt	Meget dårligt
a. At din daglige kontakt med personalet i barnets dagtilbud generelt set er?	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
b. At din families opdragelsesværdier bliver respekteret?	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
c. At du kan tale med personalet om dit/jeres barns udvikling	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5

Uddyb evt. dit svar: _____
 _____
 _____

14. Har du i øvrigt lyst til at uddybe nogle af dine svar i denne undersøgelse?

_____
 _____
 _____

Bilag 3

Resultater fra handicapområdet

1. Hvilket af følgende tilbud benytter dit barn?	
specialbørnehave	75 N
basisgruppe	35 N
støttepædagog	61 N

	I meget høj grad	I høj grad	Hverken i høj eller ringe grad	I ringe grad	I meget ringe grad	Ved ikke
2. Bliver dit barn understøttet i at omgås andre børn	20%	32%	19%	17%	3%	9%
3. Bliver dit barn understøttet i at tilegne sig nye færdigheder	20%	30%	27%	7%	5%	10%
4. Er du tilfreds med de aktiviteter pædagogerne laver med dit barn	18%	32%	20%	15%	8%	7%

	I meget høj grad	I høj grad	Hverken i høj eller ringe grad	I ringe grad	I meget ringe grad	Ved ikke	Barnet modtager ikke dette tilbud
5. Er du tilfreds med det ergoterapeutiske tilbud, som dit barn modtager i dagtilbudet?	3 N	4 N	2 N	2 N	3 N	2 N	42 N
6. Er du tilfreds med det fysioterapeutiske tilbud, som dit barn modtager i dagtilbudet?	4 N	3 N	2 N	3 N	1 N	3 N	42 N
7. Er du tilfreds med det taleterapeutiske tilbud, som dit barn modtager i dagtilbudet?	3 N	6 N	3 N	8 N	4 N	7 N	27 N

	I meget høj grad	I høj grad	Hverken i høj eller ringe grad	I ringe grad	I meget ringe grad	Ved ikke
8. Er der sammenhæng i den indsats, der ydes i forhold til dit barn?	15%	29%	18%	5%	15%	20%

9. Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn?	Meget enig	Enig	Hverken enig eller uenig	Uenig	Meget uenig	Ved ikke
Det er tilstrækkelig opsyn med mit barn i dagtilbuddet	24%	37%	14%	15%	5%	5%
Mit barn er glad for at komme i dagtilbud	32%	54%	7%	3%	3%	0%
Der er en god atmosfære i mit barns dagtilbud	38%	38%	12%	10%	2%	0%
Der er en gensidig respekt i forholdet mellem personalet og børn	32%	50%	8%	10%	0%	0%
Jeg er tryk ved at aflevere mit barn i dagtilbuddet.	41%	36%	14%	9%	2%	0%
Personalet er imødekommende, når jeg	33%	40%	14%	9%	3%	2%

kommer med mit barn i dagtilbudet						
Personalet er opmærksomme på mit barns ønsker og behov	22%	37%	20%	12%	7%	3%
Mit barn har mulighed for indflydelse på sin hverdag i dagtilbudet	7%	47%	22%	10%	7%	8%
Mit barns personlighed bliver respekteret	28%	35%	25%	7%	3%	2%

11.	I meget høj grad	I høj grad	Hverken i høj eller ringe grad	I ringe grad	I meget ringe grad	Ved ikke
Synes du alt i alt, at personalet i dit barns dagtilbud skaber trygge rammer	25%	38%	20%	10%	2%	5%

12.	I meget høj grad	I høj grad	Hverken i høj eller ringe grad	I ringe grad	I meget ringe grad	Ved ikke
Er du tilfreds med de fysiske rammer i dit barns dagtilbud?	15%	32%	20%	22%	3%	7%

13. Hvordan synes du,	Meget godt	Godt	Hverken godt eller dårligt	Dårligt	Meget dårligt	Ved ikke
At din daglige kontakt med personalet i dit barns dagtilbud generelt set er?	28%	50%	15%	7%	0%	0%
At dine families opdragelsesværdier bliver respekteret?	33%	47%	17%	2%	2%	0%
At du kan tale med personalet om dit/jeres barns udvikling?	39%	41%	14%	5%	2%	0%

Bilag 4

Forældrenes syn på støttetilbudet i Københavns Kommune

Juni 2005

Vejledning til spørgeskemaet

Vi skriver du i vores spørgsmål til dig/jer, men hvis I er to om at udfylde skemaet, så gælder det naturligvis jer begge to.

I eksemplet nedenfor kan du se, hvordan du skal besvare spørgsmålene på de næste sider.

Eksempel:

Har dit barn en støttepædagog?

(Sæt kun ét kryds)

- Ja 01
Nej 02
Ved ikke 03

Spørgsmål om dig og dit barn

1. Hvem bor barnet hos?

(Sæt kun ét kryds)

- Barnet bor med sin far og mor 1
Barnet bor lige meget hos sin far og mor 2
Barnet bor kun (eller mest) hos sin mor (enlig mor) 3
Barnet bor kun (eller mest) hos sin far (enlig far) 4
Barnet bor fast med enten sin far eller sin mor og en ny samlever 5
Barnet bor hos andre 6

2. Hvor mange bor der i alt hos jer, når du regner dig selv med?

a. Antal voksne: (Over 18 år)

b. Antal børn: (Under 18 år)

3. I hvilket land er barnets mor og far født?

Mor: _____

Far: _____

4. I hvilket land boede barnets mor og far mest indtil de fyldte 12 år?

Mor: _____

Far: _____

5. Hvilket sprog taler I mest derhjemme? (skriv sprog, kun ét).

_____

6. I hvilken bydel er dit barns i dagtilbud?

(Sæt kun ét kryds)

- Indre By 01
- Christianshavn 02
- Indre Østerbro 03
- Ydre Østerbro (Ryvang) 04
- Indre Nørrebro 05
- Ydre Nørrebro 06
- Vesterbro 07
- Kongens Enghave 08
- Valby 09
- Vanløse 10
- Brønshøj/Husum (Tingbjerg) 11

- Bispebjerg 12
Sundby Nord 13
Sundby Syd 14
Vestamager (Amagerbro)..... 15
Ved ikke 88

Hvis **Ved ikke**, så skriv vejnavn & postnr. på dagtilbudet:

---

7. Hvilken type af dagtilbud benytter barnet?

(Sæt kun ét kryds)

- Kommunal(t) institution/tilbud 1
Selvejende institution/tilbud 2
Ved ikke 8

8. Er det:

(Sæt kun ét kryds)

- Børnehave (udflytterbørnehave) 1
Vuggestue 2
Integreret institution 3
Puljeinstitution 4
Andet 5

Hvis **Andet**, hvad: _____

9. Hvor gammel er det barn, som du har modtaget spørgeskemaet

¹

År   **Måneder**

10. Hvad er årsagen til, at dit barn modtager støttepædagog?

---

11. Hvem udfylder spørgeskemaet?

(Sæt kun ét kryds)

- Barnets mor 1
- Barnets far 2
- Begge forældre har udfyldt
skemaet i fællesskab 3
- Andre - hvem? 4
-

Spørgsmål om dit barns støttepædagogtilbud

12. Hvor mange timer har dit barn fået tildelt støttepædagog om ugen?

a. timer om ugen.

b. Ved ikke

13. Hvor mange af de tildelte støttepædagogtimer vurderer du, at støttepædagogen tilbringer sammen med dit barn?

a. timer om ugen.

b. Ved ikke

(Sæt kun ét kryds)

- I meget ringe grad 5
- I ringe grad 4
- Hverken i høj eller ringe grad 3
- I høj grad 2
- I meget høj grad 1

18. Er du alt i alt tilfreds med den indsats, som støttepædagogen yder i forhold til dit barn?

(Sæt kun ét kryds)

- I meget høj grad 1
- I høj grad 2
- Hverken i høj eller ringe grad 3
- I ringe grad 4
- I meget ringe grad 5
- Ved ikke 8

19. Vil du uddybe nogle af dine svar i forhold til den støttepædagogindsats, som dit barn modtager?

Spørgsmål om dit barns dagtilbud

20. Hvor mange timer tilbringer barnet i gennemsnit i dagtilbuddet om ugen?

(Sæt kun ét kryds)

- Under 15 timer 1
Mellem 15 og 30 timer 2
Mellem 30 og 40 timer 3
Mellem 40 og 50 timer 4
Over 50 timer 5

Hvis over 50 timer, hvor mange:

21. Synes du alt i alt, at personalet i dit barns dagtilbud skaber trygge rammer?

(Sæt kun ét kryds)

- I meget høj grad 1
I høj grad 2
Hverken i høj eller ringe grad 3
I ringe grad 4
I meget ringe grad 5
Ved ikke 8

22. Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn?

Atmosfæren i mit barns dagtilbud

(Sæt ét kryds i hver linie)

		Hverken enig		
		eller		
Meget enig	Enig	Uenig	Meget Uenig	Ved ikke

- b. Der er tilstrækkeligt opsyn med mit barn i dagtilbuddet 1 2 3 4 5 8
- Mit barn er glad for at komme i dagtilbuddet 1 2 3 4 5 8
- Der er en god atmosfære i mit barns dagtilbud 1 2 3 4 5 8
- Der er en gensidig respekt i forholdet mellem personale og børn 1 2 3 4 5 8
- Jeg er tryk ved at aflevere mit barn i dagtilbuddet 1 2 3 4 5 8
- Personalet er imødekommende, når jeg kommer med mit barn i dagtilbuddet 1 2 3 4 5 8
- Personalet er opmærksomme på mit barns ønsker og behov 1 2 3 4 5 8
- Mit barn har mulighed for indflydelse på sin hverdag i dagtilbuddet 1 2 3 4 5 8
- Mit barns personlighed bliver respekteret 1 2 3 4 5 8

23. Er du alt i alt tilfreds med det dagtilbud, som dit barn går i?

(Sæt kun ét kryds)

- I meget høj grad 1
- I høj grad 2
- Hverken i høj eller ringe grad 3
- I ringe grad 4
- I meget ringe grad 5
- Ved ikke 8

Spørgsmål om dit barns støttepædagogtilbud og dagtilbud

24. Hvordan synes du?

I forhold til dagtilbudet

(Sæt ét kryds i hver linie)

				Hver en godt		
	Meget	Godt	dårligt	eller	Dårligt	Meget
	godt				dårligt	dårligt
- a. **At din daglige kontakt med personalet i barnets dagtilbud generelt set er?** 1 2 3 4 5
- d. **At din families opdragelsesværdier bliver respekteret?** 1 2 3 4 5
- e. **At du kan tale med personalet om dit/jeres barns udvikling** 1 2 3 4 5

Uddyb evt. dit svar: _____

_____

_____

25. Hvordan synes du?

I forhold til støttepædagogtilbudet

(Sæt ét kryds i hver linie)

				Hver en godt		
	Meget	Godt	dårligt	eller	Dårligt	Meget
	godt				dårligt	dårligt
- a. **At din daglige kontakt med støttepædagogen generelt set er?** 1 2 3 4 5
- b. **At din families opdragelsesværdier bliver respekteret?** 1 2 3 4 5
- c. **At du kan tale med støttepædagogen om dit/jeres barns udvikling** 1 2 3 4 5

Uddyb evt. dit svar: _____

_____

_____

26. Er der sammenhæng i den indsats, som støttepædagogen og dagtilbudet yder i forhold til dit barn?

(Sæt kun ét kryds)

- I meget høj grad 1
- I høj grad 2
- Hverken i høj eller ringe grad 3
- I ringe grad 4
- I meget ringe grad 5
- Ved ikke 8

27. Hvor tilfreds er du alt i alt med den indsats, som støttepædagogen og dagtilbudet yder i forhold til dit barn?

(Sæt kun ét kryds)

- I meget høj grad 1
- I høj grad 2
- Hverken i høj eller ringe grad 3
- I ringe grad 4
- I meget ringe grad 5
- Ved ikke 8

28. Hvordan kommunikerer du med støttepædagogen?

(Sæt evt. flere krydser)

- Via mundtlige samtaler 1
- Via skriftlige meddelelser 2
- Andet
..... 3
.....
.....
.....

29. Hvordan kommunikerer du med dagtilbudet?

*(Sæt kun
ét kryds)*

Via mundtlige samtaler 1

Via skriftlige meddelelser 2

Både mundtlige samtaler og skriftlige
meddelelser 3

Andet

_____
_____
_____
_____ 4

30. Har du i øvrigt lyst til at uddybe nogle af dine svar i denne undersøgelse?

Mange tak for hjælpen ☺

Bilag 5

Resultater fra undersøgelsen blandt forældre til børn med psykosociale behov

1. Hvem bor barnet hos?	Total	
Barnet bor med sin far og mor	48	59,3%
Barnet bor lige meget hos sin far og mor	3	3,7%
Barnet bor kun (eller mest) hos sin mor (enlig mor)	24	29,6%
Barnet bor kun (eller mest) hos sin far (enlig far)	1	1,2%
Barnet bor fast med enten sin far eller sin mor og en ny samlever	5	6,2%
Hovedtotal	81	100,0%

2. Hvor mange bor der hos jer, når du regner dig selv med: A. Antal voksne (over 18 år)?	Total	
Ikke besvaret	4	4,9%
1 voksen	25	30,9%
2 voksne	51	63,0%
3 voksne	1	1,2%
Hovedtotal	81	100,0%

2. Hvor mange bor der hos jer, når du regner dig selv med: B. Antal børn (under 18 år)?	Total	
Ikke besvaret	2	2,5%
1 barn	31	38,3%
2 børn	30	37,0%
3 børn	8	9,9%
4 børn	6	7,4%
5 børn	2	2,5%
8 børn	1	1,2%
11 børn	1	1,2%
Hovedtotal	81	100,0%

3. a. I hvilket land er barnets mor født?	Total	
Nordiske lande	58	71,6%
Vestlige lande (EU, USA, Canada, Australien)	0	0%
3. verdenslande (Afrika, Asien, Mellemøsten)	23	28,4%
Hovedtotal	81	100%

3.b I hvilket land er barnet far født?	Total	
Nordiske lande	50	64,1%
Vestlige lande EU, USA, Canada, Australien)	5	6,4%
3. verdenslande (Afrika, Asien, Mellemøsten)	23	29,5%
Hovedtotal	78	100%

4. a I hvilket land boede barnets mor mest indtil hun fyldte 12 år?	Total	
---	-------	--

Nordiske lande	62	78,5 %
Vestlige lande (EU, USA, Canada, Australien)	0	0%
3. verdenslande (Afrika, Asien, Mellemøsten)	17	21,5%
Hovedtotal	79	100%

4. b. I hvilket land boede barnets far mest indtil han fyldte 12 år?	Total	
Nordiske lande	52	68,4%
Vestlige lande (EU, USA, Canada, Australien)	6	7,9%
3. verdensland (Afrika, Asien, Mellemøsten)	18	23,7%
Hovedtotal	76	100%

5. Hvilket sprog taler I mest derhjemme?	Total	
Ikke besvaret	2	2,5%
Dansk	56	69,1%
Arabisk	11	13,6%
Tyrkisk	2	2,5%
Engelsk	1	1,2%
Somalisk	1	1,2%
Fanti	2	2,5%
Somalisk	1	1,2%
Flere sprog	1	1,2%
Russisk	1	1,2%
Urdu	2	2,5%
Islandsk	1	1,2%
Hovedtotal	81	100,0%

6. I hvilken bydel er dit barns dagtilbud?	Total	
Indre by	5	6,2%
Christianshavn	2	2,5%
Indre Østerbro	7	8,6%
Ryvang (Ydre Østerbro)	5	6,2%
Indre Nørrebro	8	9,9%
Ydre Nørrebro	9	11,1%
Vesterbro	4	4,9%
Kongens Enghave	5	6,2%
Valby	5	6,2%
Vanløse	3	3,7%
Brønshøj/Husum og Tingbjerg	11	13,6%
Bispebjerg	1	1,2%
Sundby Nord	5	6,2%
Sundby Syd	9	11,1%
Amagerbro	1	1,2%
Moselgade 21, 2300 København S.	1	1,2%
Hovedtotal	81	100,0%

7. Hvilken type dagtilbud benytter barnet?	Total	
Ikke besvaret	4	4,9%
Kommunal	53	65,4%

Selvejende	16	19,8%
Ved ikke	8	9,9%
Hovedtotal	81	100,0%

8. Er det: (indtast nr.)	Total	
Ikke besvaret	2	2,5%
Børnehave (udflytterbørnehave)	42	51,9%
Vuggestue	7	8,6%
Integreret institution	29	35,8%
Andet	1	1,2%
Hovedtotal	81	100,0%

9. Hvor gammel er det barn, som du har modtaget spørgeskemaet til?	Total	
0-½ år	1	1,2%
½-1 år	1	1,2%
2-2½ år	2	2,5%
2½-3 år	6	7,4%
3-3½ år	4	4,9%
3½-4 år	6	7,4%
4-4½ år	8	9,9%
4½-5 år	10	12,3%
5-5½ år	14	17,3%
5½-6 år	10	12,3%
6-6½ år	11	13,6%
6½-7 år	5	6,2%
7-7½ år	2	2,5%
9½-10 år	1	1,2%
Hovedtotal	81	100,0%

11. Hvem udfylder spørgeskemaet?	Total	
Mor	51	63,0%
Far	7	8,6%
Begge forældre	18	22,2%
Andre	5	6,2%
Hovedtotal	81	100,0%

12. Hvor mange timer har dit barn fået tildelt støttepædagog om ugen?	Total	
Ikke besvaret	1	1,2%
0-5 timer	2	2,5%
6-10 timer	28	34,6%
11-15 timer	16	19,8%
16-20 timer	17	21,0%
21-25 timer	5	6,2%
Ved ikke	12	14,8%
Hovedtotal	81	100,0%

13. Hvor mange af de tildelte støttepædagogtimer vurderer du, at støttepædagogen tilbringer sammen med dit barn?	Total	
Ikke besvaret	2	2,5%
0-5 timer	3	3,7%
6-10 timer	23	28,4%
11-15 timer	18	22,2%
16-20 timer	5	6,2%
21-25 timer	3	3,7%
Ved ikke	27	33,3%
Hovedtotal	81	100,0%

14. Mener du, at dit barn har fået tildelt et tilstrækkeligt antal støttepædagogtimer?	Total	
For få timer	45	55,6%
Tilpas antal timer	28	34,6%
Ved ikke	8	9,9%
Hovedtotal	81	100,0%

15. Hjælper støttepædagogen dit barn til at omgås andre børn?	Total	
Ikke besvaret	1	1,2%
I meget høj grad	31	38,3%
I høj grad	28	34,6%
Hverken i høj eller ringe grad	11	13,6%
I ringe grad	1	1,2%
I meget ringe grad	1	1,2%
Ved ikke	8	9,9%
Hovedtotal	81	100,0%

16. Hjælper støttepædagogen dit barn til at tilegne sig nye færdigheder?	Total	
I meget høj grad	24	29,6%
I høj grad	29	35,8%
Hverken i høj eller ringe grad	11	13,6%
I ringe grad	3	3,7%
Ved ikke	14	17,3%
Hovedtotal	81	100,0%

17. Er du tilfreds med de aktiviteter, som støttepædagogen laver med dit barn i hverdagen?	Total	
Ikke besvaret	2	2,5%
I meget høj grad	22	27,2%
I høj grad	26	32,1%
Hverken i høj eller ringe grad	18	22,2%
I ringe grad	5	6,2%
I meget ringe grad	7	8,6%
Ved ikke	1	1,2%
Hovedtotal	81	100,0%

18. Er du alt i alt tilfreds med den indsats, som støttetpædagogen yder i forhold til dit barn?	Total	
Ikke besvaret	2	2,5%
I meget høj grad	31	38,3%
I høj grad	24	29,6%
Hverken i høj eller ringe grad	11	13,6%
I ringe grad	3	3,7%
I meget ringe grad	3	3,7%
Ved ikke	7	8,6%
Hovedtotal	81	100,0%

20. Hvor mange timer tilbringer barnet i gennemsnit i dagtilbudet om ugen?	Total	
Ikke besvaret	3	3,7%
Under 15 timer	2	2,5%
Mellem 15-30 timer	20	24,7%
Mellem 30-40 timer	44	54,3%
Mellem 40-50 timer	12	14,8%
Hovedtotal	81	100,0%

21. Synes du alt i alt, at personalet i dit barns dagtilbud skaber trygge rammer?	Total	
I meget høj grad	31	38,3%
I høj grad	27	33,3%
Hverken i høj eller ringe grad	13	16,0%
I ringe grad	5	6,2%
I meget ringe grad	3	3,7%
Ved ikke	2	2,5%
Hovedtotal	81	100,0%

22. A. Der er tilstrækkeligt med opsyn med mit barn i dagtilbuddet.	Total	
Ikke besvaret	3	3,7%
Meget enig	20	24,7%
Enig	33	40,7%
Hverken enig eller uenig	10	12,3%
Uenig	8	9,9%
Meget uenig	4	4,9%
Ved ikke	3	3,7%
Hovedtotal	81	100,0%

B. Mit barn er glad for at komme i dagtilbuddet.	Total	
Ikke besvaret	1	1,2%
Meget enig	34	42,0%
Enig	33	40,7%
Hverken enig eller uenig	6	7,4%
Uenig	4	4,9%
Meget uenig	3	3,7%
Hovedtotal	81	100,0%

C. Der er en god atmosfære i mit barns dagtilbud.	Total	
Ikke besvaret	2	2,5%
Meget enig	34	42,0%
Enig	28	34,6%
Hverken enig eller uenig	8	9,9%
Uenig	6	7,4%
Meget uenig	3	3,7%
Hovedtotal	81	100,0%

D. Der er en gensidig respekt i forholdet mellem personale og børn.	Total	
Ikke besvaret	3	3,7%
Meget enig	32	39,5%
Enig	30	37,0%
Hverken enig eller uenig	5	6,2%
Uenig	5	6,2%
Meget uenig	5	6,2%
Ved ikke	1	1,2%
Hovedtotal	81	100,0%

E. Jeg er tryk ved at aflevere mit barn i dagtilbuddet.	Total	
Ikke besvaret	2	2,5%
Meget enig	38	46,9%
Enig	25	30,9%
Hverken enig eller uenig	9	11,1%
Uenig	2	2,5%
Meget uenig	5	6,2%
Hovedtotal	81	100,0%

F. Personalet er imødekommende, når jeg kommer med mit barn i dagtilbuddet.	Total	
Ikke besvaret	2	2,5%
Meget enig	35	43,2%
Enig	26	32,1%
Hverken enig eller uenig	11	13,6%
Uenig	3	3,7%
Meget uenig	3	3,7%
Ved ikke	1	1,2%
Hovedtotal	81	100,0%

G. Personalet er opmærksomme på mit barns ønsker og behov.	Total	
Ikke besvaret	2	2,5%
Meget enig	34	42,0%
Enig	25	30,9%
Hverken enig eller uenig	8	9,9%
Uenig	5	6,2%
Meget uenig	6	7,4%

Ved ikke	1	1,2%
Hovedtotal	81	100,0%

H. Mit barn har mulighed for indflydelse på sin hverdag i dagtilbuddet.	Total	
Ikke besvaret	3	3,7%
Meget enig	10	12,3%
Enig	32	39,5%
Hverken enig eller uenig	20	24,7%
Uenig	7	8,6%
Meget uenig	5	6,2%
Ved ikke	4	4,9%
Hovedtotal	81	100,0%

I. Mit barns personlighed bliver respekteret.	Total	
Ikke besvaret	2	2,5%
Meget enig	31	38,3%
Enig	28	34,6%
Hverken enig eller uenig	8	9,9%
Uenig	7	8,6%
Ved ikke	5	6,2%
Hovedtotal	81	100,0%

23. Er du alt i alt tilfreds med det dagtilbud, som dit barn går i?	Total	
Ikke besvaret	2	2,5%
I meget høj grad	30	37,0%
I høj grad	24	29,6%
Hverken i høj eller ringe grad	10	12,3%
I ringe grad	5	6,2%
I meget ringe grad	8	9,9%
Ved ikke	2	2,5%
Hovedtotal	81	100,0%

24A. At din daglige kontakt med personalet i barnets dagtilbud generelt set er?	Total	
Ikke besvaret	4	4,9%
Meget godt	35	43,2%
Godt	28	34,6%
Hverken godt eller dårligt	9	11,1%
Dårligt	3	3,7%
Meget dårligt	2	2,5%
Hovedtotal	81	100,0%

B. At din families opdragelsesværdier bliver respekteret?2	Total	
Ikke besvaret	7	8,6%
Meget godt	28	34,6%
Godt	30	37,0%
Hverken godt eller dårligt	11	13,6%
Dårligt	3	3,7%

Meget dårligt	2	2,5%
Hovedtotal	81	100,0%

C. At du kan tale med personalet om dit/jeres barns udvikling?	Total	
Ikke besvaret	6	7,4%
Meget godt	41	50,6%
Godt	19	23,5%
Hverken godt eller dårligt	7	8,6%
Dårligt	4	4,9%
Meget dårligt	4	4,9%
Hovedtotal	81	100,0%

25. a. At din daglige kontakt med støttepædagogen generelt set er?	Total	
Ikke besvaret	7	8,6%
Meget godt	28	34,6%
Godt	30	37%
Hverken godt eller dårligt	7	8,6%
Dårligt	4	5%
Meget dårligt	5	6,2%
Hovedtotal	81	100%

b. At du families opdragelsesværdier bliver respekteret?	Total	
Ikke besvaret	7	8,6%
Meget godt	28	34,6%
Godt	30	37%
Hverken godt eller dårligt	11	13,6%
Dårligt	3	3,7%
Meget dårligt	2	2,5%
Hovedtotal	81	100%

c. At du kan tale med støttepædagogen om dit/jeres barns udvikling?	Total	
Ikke besvaret	8	9,9%
Meget godt	34	42%
Godt	23	28,4%
Hverken godt eller dårligt	9	11,1%
Dårligt	2	2,5%
Meget dårligt	5	6,2%
Hovedtotal	81	100,1%

26. Er der sammenhæng i den indsats, som støttepædagogen og dagtilbudet yder i forhold til dit barn?	Total	
Ikke besvaret	4	4,9%
I meget høj grad	25	30,9%
I høj grad	28	34,6%
Hverken i høj eller ringe grad	11	13,6%
I ringe grad	2	2,5%

I meget ringe grad	7	8,6%
Ved ikke	4	4,9%
Hovedtotal	81	100,0%

27. Hvor tilfreds er du alt i alt med den indsats, som støttelpædagogen og dagtilbudet yder i forhold til dit barn?	Total	
Ikke besvaret	1	1,2%
I meget høj grad	27	33,3%
I høj grad	30	37,0%
Hverken i høj eller ringe grad	11	13,6%
I ringe grad	5	6,2%
I meget ringe grad	4	4,9%
Ved ikke	3	3,7%
Hovedtotal	81	100,0%

28. Hvordan kommunikerer du med støttelpædagogen?	Total	
ikke besvaret	2	2,5%
Mundtligt	49	60,5%
Skriftligt	3	3,7%
Andet	4	4,9%
Både mundtligt og skriftligt	15	18,5%
Mundtligt, skriftligt og andet	8	9,9%
Hovedtotal	81	100,0%

29. Hvordan kommunikerer du med dagtilbudet?	Total	
Ikke besvaret	3	3,7%
Mundligt	58	71,6%
Skriftligt	16	19,8%
Andet	1	1,2%
Mundligt, skriftligt og andet	3	3,7%
Hovedtotal	81	100,0%

Bilag 6

Evaluering af støttepædagogområdet – spørgeguide

I gruppeinterviewet spørges der bl.a. ind til følgende temaer:

1. Velkommen

- a) Præsentation af deltagere/ skrive navnekort
- b) Baggrund for interviews

2. Indledning

- a) Ophævelse af Støttepædagoghåndbogen og indførelse af en ny og mere fleksibel støtteordning?
- b) Hvad synes I om tiltaget?
- c) Hvad er et støttetilbud for jer? – Hvad kan/skal et barn eller en institution forvente at få ud af sådan et tilbud?

3. Visitation

- a) Hvordan foregår visitationen til et støttetilbud?
- b) Foregår det anderledes end før støttepædagoghåndbogen blev ophævet?
- c) Tildeling af støtte er tænkt som et midlertidigt tilbud ... fungerer det også sådan i praksis?
- d) Bliver støttetilbud brugt som alternativ til fx basis- eller specialbørnehaveplads?

4. Støtteformer

- a) Hvilke støtteformer bruger I? Er der nogen som I har overvejet at bruge, men p.t. ikke har brugt endnu?
- b) Har I brugt nogle af de nye muligheder?
  - Smågrupper
  - Uddannelse af støttepædagoger eller institutionspersonale
  - Audiolog
  - Psykolog
  - Ergoterapeut
- c) Hvilke støtteforanstaltninger mener I har den bedste virkning?

5. Pædagogisk indsats/ metode

- a) Er der forskel på, hvordan der arbejdes med barnet, når der bruges støttepædagog eller støttetimer? – hvordan er kontakten til forældrene? – ift. institutionen?
- b) Hvem i personalegruppe er sammen med det støttekrævende barn, når institutionen har modtaget støttetimer?
- c) Er barnet integreret i den øvrige børnegruppe? – eller arbejdes der særskilt med barnet? – hvorfor?

6. Samarbejde

- a) Hvordan er samarbejdet og kommunikationen mellem daginstitutionerne, visitationsudvalget og støttepædagerne?
- b) Hvordan samarbejder støttepædageren med resten af institutionspersonalet? Godt/dårligt?
- c) Hvordan foregår samarbejdet med forældrene?

7. Forældretilfredshed

- a) Hvordan oplever I forældrenes tilfredshed med støttetilbuddene?

8. Information om den nye støtteordning

- a) Mangler der informationsmateriale om støttetilbud? Hvilken information?
  - I forhold til forældrene?
  - I forhold til institutionerne?
  - I forhold til HC/LC?
  - I forhold til andre?

9. Afslutning

- a) Hvad er jeres samlede vurdering af den nye støtteordning?
- b) Hvis I kunne ønske hvad som helst for dette område, hvad skulle støttepædagogtilbudet så indeholde (dvs. ideelt set)?

Under interviewene skal vi være opmærksomme på, at alle parter høres i forhold til de enkelte spørgsmål.

Bilag 7

Notat

Evaluering af støttepædagogordningen

Baggrund og resumé

Familie- og Arbejdsmarkedsudvalget har september 1999 besluttet, at der skulle nedsættes en arbejdsgruppe, der skulle evaluere støttepædagogordningen i Københavns Kommune. Nedsættelsen af arbejdsgruppen er en naturligt konsekvens af Borgerrepræsentationens beslutning fra marts 1999 om, at der skal gennemføres en bruger- og effektevaluering af støttepædagogordningen.

Arbejdsgruppen har bestået af repræsentanter for Landsforeningen af Socialpædagoger (LFS), repræsentanter for støttepædagogerne og de pædagogiske konsulenter samt medarbejdere i Familie- og Arbejdsmarkedsforvaltningen.

Som led i evalueringen af støttepædagogordningen har arbejdsgruppen haft til opgave at se nærmere på:

1. Den nuværende anvendelse af ressourcerne
2. De aftagende institutioners vurdering af indsatsen.
3. Organiseringen af indsatsen i andre kommuner.

Undersøgelsen viser, at daginstitutionerne generelt set er tilfredse med den støtte de støttekrævende børn modtager, og at støtten er fagligt højt kvalificeret. Undersøgelsen peger samtidig på nogle mere generelle problemer med den nuværende organisering af støtten i form af et korps af støttepædagoger:

- Der mangler fleksibilitet og smidighed i den nuværende organisering af indsatsen, og de lokale centre anvender derfor i vid udtrækning "støttetimer" som supplement til tildeling af støttepædagog. Herved kan man udnytte de faglige ressourcer, der i forvejen er i institutionen, og man kan give støtten på et tidligere tidspunkt.
- De støttekrævende børn modtager i gennemsnit støtte 11 måneder om året, og der er således en stor andel af børnene, der modtager støtte i mere end 1 år ad gangen. En stor gruppe af børnene har med andre ord så omfattende problemer, at de har behov for en mere permanent støtte end der normalt lægges op til (i støttehåndbogen 3-6 måneder). Det peger på, at kan være svært at integrere børnene enkeltvis, og at man derfor med fordel kunne samle børn med fælles problemer i lillegrupper ("mild specialisering") i situationer, hvor basisgrupper ikke er et alternativ.

Anbefalinger

På den baggrund anbefaler arbejdsgruppen, at:

- Der er behov for en mere fleksibel organisering af støtten.

- Der som led i udmøntning af ovenstående sker der en opblødning af de nuværende retningslinier for tildeling af støttepædagog, således at Familie- og Arbejdsmarkedsforvaltningen ikke længere er forpligtiget til en bestemt anvendelse af ressourcerne.

Den nuværende organisering af indsatsen for støttekrævende børn

Frem til marts 1999 har støttepædagogkorpset i Københavns Kommune været forankret i de 11 bydele i BR-kommunen hos den pædagogiske konsulent, der har haft den faglige og ledelsesmæssige ansvar for støttepædagogindsatsen. Indsatsen er blevet administreret på baggrund af den såkaldte "Støttehåndbog", der angiver de nærmere retningslinier for tildeling af støttepædagog samt formålene med indsatsen.

I forbindelse med indførelse af ny teamorganisering i de lokale centre samt etablering af de 4 handicapcentre besluttede Borgerrepræsentationen marts 1999, at Handicapcentre og Børnefamilieteamene i de lokale centre fremover skulle have det overordnede budgetmæssige, ledelsesmæssige og faglige for støttepædagogtilbuddet. Formålet hermed var at sikre, at støttepædagogindsatsen overfor børnene i daginstitution blev en integreret del af den indsats Handicapcentre og Børnefamilieteamene i øvrigt foretager overfor børnene og deres familier.

Som konsekvens af denne beslutning har handicapcentrene fået deres eget budget til bevilling af støttepædagog, og i takt med etableringen af de nye handicapcentre i 1999/2000 er dele af støttepædagogkorpset blevet overflyttet til handicapcentre.

Det overordnede ansvar og kompetencen til tildeling af støttepædagog er forankret hos teamchefen for Handicapcenteret eller Børnefamilieteamet. I alle Børnefamilieteam og Handicapcentre er der nedsat et visitationsudvalg, der behandler ansøgninger om tildeling af støttepædagog. Visitationsudvalget består almindeligvis af teamchefen, en pædagogisk konsulent, en sagsbehandler/teammedarbejder og en støttepædagog. Dette suppleres i nogle centre af eksempelvis psykolog eller "børnevejleder". I 2 centre er der ikke repræsenteret støttepædagog i visitationsudvalget.

Anvendelsen af ressourcerne

Nedenstående tabel viser udgifterne til støttepædagogordningen under Familie- og Arbejdsmarkedsforvaltningen fra 1998-2000.

	Fuldtidsstillinger	Budget i mill.kr.
1998	74,8	19,9
1999	77,1	20,5
2000	72,8	20,1

Budgettet til støttepædagogordningen fastsættes årligt med udgangspunkt i antallet af daginstitutionspladser og den almindelige pris- og lønfremskrivning. Udbygningen på daginstitutionsområdet forklarer således, at støttepædagogpuljen er blevet opreguleret med ca. to fuldtidsstillinger fra 1998 til 1999. Forklaringen på faldet fra 1999 til 2000 på ca. 4 fuldtidsstillinger er, at Uddannelses- og Ungdomsforvaltningen

er blevet tilført disse ressourcer i forbindelse med overflytningen af de integrerede institutioner fra Familie- og Arbejdsmarkedsforvaltningen til Uddannelses- og Ungdomsforvaltningen.

Af den samlede pulje på ca. 20 mill.kr. til støttepædagoger i 2000 (svarende til ca. 73 fuldtidsstillinger) har handicapcentrene fået 40 % procent af puljen. Ressourcerne til handicapcentrene er blevet fordelt på baggrund af opgørelser i 1997 og 1998 over anvendelsen af støttepædagogressourcerne til børn med henholdsvis vidtgående psykiske og fysiske handicaps og børn med problemer af primært psykosocial karakter.

For at få et nærmere overblik over støttepædagogindsatsen har Familie- og Arbejdsmarkedsforvaltningen december 1999 spurgt de lokale centre om anvendelsen af ressourcerne. Undersøgelsen omfatter samlet 153 børn, der har modtaget en særlig indsats for en kortere eller længere periode. Den gennemsnitlige ugentlige støtte til det enkelte barn er på 16 timer om ugen.

Nedenfor er angivet de problemer eller handicaps hos barnet, der har ført til tildeling af støttepædagog.

PSU-Barn	6%
Fysisk handicap	12%
Talevanskeligheder	18%
Sociale vanskeligheder	27%
Psykiske vanskeligheder	29%
Andre årsager	8%
I alt	100%

Tabellen viser, at hovedparten af børnene (samlet 56 %) har sociale eller psykiske vanskeligheder. Talevanskeligheder er desuden er hyppig årsag til, at børnene tildeles støtte. "Andre årsager" dækker over en del børn med autisme eller "autisme-lignende" symptomer.

Langt fra alle børn er diagnosticeret forud for tildelingen af støttepædagog, og der er derfor nogle "flydende" grænser mellem, hvornår barnets problem eksempelvis primært er af social eller psykisk karakter, eller hvornår problemerne er så omfattende, at det må betegnes som et varigt handicap. Det betyder, at det kan være vanskeligt med en præcis angivelse af, hvorfor barnet modtager støtte, og undersøgelsen skal derfor tages med forbehold herfor

Ikke alle ansøgninger om støttepædagog kan umiddelbart imødekommes af det lokale handicapcenter eller Børnefamilieteam. Begrundelserne kan være flere: Barnets problem er ikke tilstrækkeligt udredt, der er ikke aktuelt ledige støttepædagogressourcer, eller barnets problem er ikke tilstrækkeligt tungtvejende til at det kan begrunde tildeling af støttepædagog. Undersøgelsen viser, at de lokale handicapcentre og Børnefamilieteam i disse situationer ofte tilbyder supervision, nærmere udredning af barnets problem, færre støttepædagogtimer end der er søgt om eller barnet bliver skrevet op på venteliste til støttepædagog. Andelen af egentlige

afslag, hvor barnet ikke modtager et af de førnævnte tilbud, varierer fra ingen i de fleste centre til op til 20 procent i ét enkelt center. Hertil kommer sager, hvor der ikke sendes en egentlig ansøgning om bevilling af støttepædagog, idet barnets skal udredes nærmere eller lignende.

Ifølge de nuværende retningslinier for tildeling af støttepædagog, skal hovedparten af støttepædagogpuljen (75 procent af puljen) anvendes til fastansættelse af støttepædagoger i et korps, mens de resterende 25 procent primært skal anvendes til vikardækning i forbindelse med sygdom eller lignende. Kun i mindre udstrækning er der mulighed for at give "støttetimer" til institutionen, således at en af de faste stuepædagoger i institutionen kan blive "frikøbt" til at give det enkelte barn en særlig støtte for en kortere eller længere periode.

	Antal støtteforhold	Antal timer
Tildeling af støttepædagog	43 % (67 børn)	49 % (1.293 timer)
Tildeling af støttetimer eller evt. observationsforløb	57 % (86 børn)	51 % (1.355 timer)
I alt	100 % (153 børn)	100 % (2.648 timer)

Opgørelsen viser, at 57 % af de børn, der modtog støtte, fik den af en medarbejder i institutionen (en pædagog eller pædagogmedhjælper) eller af en vikar, der er blevet tilknyttet institutionen. De resterende 43 % af børnene modtog støtten fra en støttepædagog fra korpset af støttepædagoger. Opgjort i timer svarer dette til, at 49 procent af støttepædagogpuljen går til deling af støttepædagog, mens resten går til institutionerne i form af tildeling af støttetimer.

Tabellen viser således, at brugen af "støttetimer" er mere udbredt end "Støttehåndbogen" umiddelbart ligger op til. Som forklaring på den udbredte anvendelse af "støttetimer" har Handicapcentrene og Børnefamilieteamene i besvarelsen af et spørgeskema angivet flere grunde:

- **For det første** er tildeling af "støttetimer" et smidigt og fleksibelt alternativ til støttepædagog, der muliggør udnyttelse af de faglige ressourcer, der ofte er i forvejen i institutionen samtidig med, at man fastholder institutionens ansvar for at hjælpe barnet. Herunder nævnes, at nogle institutioner foretrækker tildeling af "støttetimer", fordi der herved kan skabes større kontinuitet og sammenhæng i støtten overfor det enkelte barn.
- **For det andet** er det muligt at give støtten hurtigere, idet man ikke skal vente med at give støtte til et andet støtteforhold er afsluttet. Samtidig kan man med tildeling af støttetimer imødekomme et "akut" støttebehov indtil medarbejder fra korpset kan give støtte.
- **For det tredje** kan man give støtte til flere børn, idet man kan give færre timer end de 18,5 timer om ugen, der normalt skal tildeles i henhold til "Støttehåndbogen", hvis støtten gives i form af støttepædagog
- **For det fjerde** kan det være en fordel at tildele "støttetimer", når der er tale om et afgrænset problem hos barnet i form af eksempelvis taleproblemer eller et observationsforløb.

Handicapcentrene og Børnefamilieteamene peger dog samtidig på en række sammenhænge, hvor tildeling af en udefrakommende støttepædagog er en nødvendighed:

- **For det første** kan det være nødvendigt med en udefrakommende person, der kan bryde et eventuelt negativt samspil mellem barnet og institutionen, og kan se barnet "på en ny måde". Hvis en ændring af institutionens pædagogiske praksis overfor barnets er påkrævet, er det nødvendigt med ekstern konsulentbistand i form af en støttepædagog.
- **For det andet** er det i "tunge og komplicerede" sager nødvendigt at kunne trække på den faglige viden og erfaring, der er forankret blandt støttepædagoger. Det er således langt fra i alle sager, at det almindelige personale i institutionen har de nødvendige forudsætninger for at løse barnets problem.

Undersøgelsen viser, at den gennemsnitlige varighed af et støtteforhold er på ca. 11 måneder, og at 38 procent af de børn, der modtager støttepædagog, har fået støtte i mere end 1 år.

Ifølge de gældende retningslinier for tildeling af støttepædagog er tildeling af støttepædagog tænkt som en midlertidig støtte på 3-6 måneder ad gangen, der har til formål at integrere det enkelte barn på normal vis i daginstitutionen. Undersøgelsen tyder således på, at mange af børnene har behov for en mere langvarig støtte. Dette kan være en afspejling af, hvor omfattende børnenes problemer eller vanskeligheder er, men også en afspejling af eventuelt begrænsede muligheder for at anvise et andet tilbud til barnet end et almindeligt daginstitutionsophold. Det sidste argument støttes af, at ca. 44 procent af børnene er henvist til et andet tilbud i eksempelvis en basisgruppe, eller er henvist til en nærmere udredning hos Psykologisk-Pædagogisk-Rådgivning (PPR) eller Børneklinikken blandt andet med henblik på afklaring af, om de vil have større gavn af et andet tilbud end et almindeligt daginstitutionsophold.

Evaluering af indsatsen hos de aftagende institutioner

I kommunens retningslinier for tildeling af støttepædagog er der fastlagt en række formål for støttepædagogens indsats overfor det enkelte barn i daginstitution. Formålene med støtten er blandt andet, at få barnets problem afdækket, at få barnet integreret i institutionen (herunder eventuelt at ændre personalets og de øvrige børns syn på det støttekrævende barn), at barnet bliver visiteret videre til et andet tilbud (en basisgruppe, specialinstitution eller lignende) m.m.

For at kunne foretage en samlet vurdering af, om og i hvilken udstrækning støttepædagogordningen i Københavns Kommune lever op til disse og øvrige formål med støttepædagogens indsats, er de aftagende institutioner blevet bedt om deres vurdering af støtteforhold, der er afsluttede indenfor det seneste halve år.

På en skala fra "meget utilfreds" og "utilfreds" til "meget tilfreds" og "tilfreds" er institutionerne blevet bedt om at vurdere, om støttepædagogindsatsen lever op til en række succeskriterier for støtten. Nedenfor er angivet, hvor stor en andel af institutionerne, der giver henholdsvis en positiv, en neutral og en negativ vurderingen af virkningen af støtten.

Tabel 4: Institutionernes vurdering af indsatsen				
	Meget tilfreds eller tilfreds	Neutral vurdering af støtten	Meget utilfreds eller utilfreds	I alt
Støtten fra støttepædagogen har bidraget til:				
At de øvrige børn i gruppen får øje på støttebarnets ressourcer og dermed et mere positivt forhold til støttebarnet.	75%	14%	11%	100%
At barnet integreres i gruppen.	72%	16%	12%	100%
At personalet oplever, at de er blevet lettet for en arbejdsbyrde (eksempelvis i form af mindre skrivearbejde, at støttepædagogen tager sig af barnet eller lignende)	70%	20%	10%	100%
At barnets problem afdækkes.	69%	19%	12%	100%
At støttebarnets forældre får et realistisk billede af deres barn.	66%	24%	10%	100%
At barnet visiteres videre til et andet tilbud (basisgruppe, lille institution, anbringelse udenfor hjemmet, specialskole eller lign.)	55%	21%	24%	100%
At personalet holdning til barnet ændres, så de kan rumme barnet.	53%	20%	27%	100%
At institutionens pædagogik tilpasses støttebarnet.	50%	27%	23%	100%
At barnet styrkes i sin udvikling således at støttepædagogen bliver overflødig	50%	7%	43%	100%
At støttebarnets forældre møder barnet på relevant vis (eksempelvis ændrer adfærd, forventninger eller krav til barnet)	45%	38%	17%	100%
At der er sket en generel ændring af pædagogikken overfor enkelte andre børn eller eventuelt hele børnegruppen	37%	23%	40%	100%

Undersøgelsen viser, at institutionerne generelt set er positive og tilfredse med støttepædagogens indsats og "evne" til at leve op til nogle af de centrale målsætninger for arbejdet med de støttekrævende børn: Mellem 2/3 og ¾ af institutioner, der har modtaget støttepædagog indenfor det seneste halve år, vurderer således, at støttepædagogens tilstedeværelse i institutionen har bidraget positivt til, at få barnet integreret med den øvrige børnegruppe (herunder at de øvrige børn får et mere positivt forhold til det støttekrævende barn), at barnets problem bliver afdækket og at forældrene får et andet og mere realistisk billede af det støttekrævende barn. Desuden oplever personalet, at de er blevet lettet for en arbejdsbyrde i forbindelse med tilknytningen af en støttepædagog til institutionen. Andelen af institutioner, der vurderer indsatsen negativt på disse centrale områder, ligger omkring 1/10.

Selv om de aftagende institutioner generelt set vurderer indsatsen positivt, er der to områder, hvor andelen af institutioner med "negative-utilfredse" tilkendegivelser om virkningen af støtten til det enkelte barn, er markante.

For det første vurderer 43 % af institutioner, at støttepædagogens indsats ikke har styrket barnets udvikling i en sådan grad, at støttepædagogens fortsatte indsats er overflødig. Det indgår som en væsentlig del af formålet med støttepædagogindsatsen, at den skal gives midlertidigt for en periode på 3-6 måneder indtil barnet er selvhjulpent eller normalt integreret i institutionen, og resultatet kan umiddelbart virke overraskende, når ¾ af institutionerne samtidig vurderer, at støttepædagogen har bidraget til at få barnet integreret i institutionen. Forklaringen kan som tidligere

omtalt være, at mange af børnene har problemer, der nødvendiggør en længerevarende støtte og eventuelt et andet tilbud end et almindeligt daginstitutionsophold (basisgruppe eller lignende).

For det andet vurderer 40 procent af institutionerne, at støttepædagogens indsats ikke har bidraget til en generel ændring af pædagogikken overfor enkelte andre børn. Forklaringen på dette kan være, at det langt fra er i alle sager, at en generel ændring af pædagogikken er påkrævet, og det indgår derfor ikke som et selvstændigt formål med støtten i den konkrete sag.

Organiseringen af indsatsen i andre kommuner

Som led evalueringen har arbejdsgruppen indhentet materiale om organiseringen af støttepædagogindsatsen i andre kommuner. Organiseringen af støttepædagogordningen svarer i flere kommuner til den, der kendes fra Københavns Kommune. Det vil sige, at ressourcerne til støttekrævende børn i daginstitution primært anvendes til ansættelse af et korps af støttepædagoger, der giver midlertidig støtte for en periode på 3-6 måneder. I de fleste kommuner er der nedsat et visitationsudvalg, der bevilger støtten og godkender handleplanen for det enkelte støtteforhold.

I to kommuner, nemlig Århus og Hvidovre, adskiller organiseringen af støttepædagogarbejdet sig markant fra Københavns Kommune:

Organiseringen af støttepædagogarbejdet i Hvidovre Kommune

I 1994 besluttede Hvidovre Kommune at omstrukturere støttepædagogkorpsen. Baggrunden for omstruktureringen var en stigende venteliste på området, et ønske om en bedre ressourceudnyttelse på området samt et ønske om at forbedre støttepædagogernes arbejdsvilkår.

Omstruktureringen indebar, at man i stedet for at forsøge at integrere børnene enkeltvis (som i Københavns Kommune), etablerede såkaldte lillegrupper med hver 3 børn for børn med identiske problemstillinger eller handicaps. Hvidovre Kommune har i 1998 evalueret ordningen, og fremhæver følgende væsentlige fordele ved ordningen:

- Der er sket en stigning i antallet af børn, der modtager støttepædagog, uden der er tilført ekstra ressourcer til området.
- Det er lettere for støttepædagogen at arbejde med børn, der har samme problematikker, og det er nemmere at indhente viden samt samarbejde med relevante specialister.
- Det enkelte barn får mere tid med støttepædagogen, idet det er muligt at igangsætte aktiviteter, som alle børn har glæde af.
- Støttepædagogen skal kun arbejde i én institution og kan derfor blive integreret med det almindelige personale i institutionen.
- Der kan spares transporttid.

Evalueringen er generelt set positiv, men fremhæver det som en væsentlig forudsætning, at børnene har handicaps, alder m.m. til fælles, således at lillegruppen bliver funktionsdygtigt. Hvis dette ikke lykkes, er det sværere, at tilrettelægge aktiviteter som alle børn i gruppen har glæde af, og børnene vil derfor ikke få det tætte samvær med støttepædagogen som der er behov for.

Organiseringen af støttepædagogarbejdet i Århus Kommune

I Århus Kommune har støttepædagogerne **tidligere** været tilknyttet først den enkelte institution og siden socialcentrene, hvor de pædagogiske konsulenter har haft kompetencen ved tildelingen af støtteressourcer til institutionerne. Begge modeller for organisering af støttepædagogerne har været forbundet med manglende fleksibilitet i fordelingen og eventuelt omfordeling af støttepædagogerne mellem institutionerne eller socialcentrene, og støtteressourcerne er derfor ikke altid blevet tildelt de institutioner eller børn med de største behov. Herunder har det været problematisk fra central administrativt hold at fordele (de beskedne) støttepædagogressourcer for et budgetår ad gangen på en sådan måde, at de afspejler de faktiske og senere opståede behov i socialcentrene.

Støttepædagogerne har i Århus **tidligere** været organiseret i et centralt støttekorps, hvor støtteressourcerne er blevet tildelt institutionerne efter indstilling fra et visitationsudvalg. Modellen har sikret behovsbestemt fordeling af støtteressourcerne, og en fleksibel mulighed for omdeling af ressourcerne på tværs af socialcentergrænser. Til gengæld har de enkelte støttepædagoger haft problemer med at blive integreret i institutionen, og deres "ekspertstatus" har udløst konflikter i forhold til institutionens øvrige personale. Samtidig har støttepædagogerne oplevet det som problematisk med hyppige skift af arbejdsplads.

Disse problemer med manglende fleksibilitet, en uhensigtsmæssig fordeling af støtteressourcerne samt lav jobtilfredshed hos støttepædagoger, der har været forbundet med de forskellige organiseringer af støttepædagogerne, har betydet, at **støttepædagogordningen omkring 1984/85 er blevet "afskaffet" i Århus Kommune.**

I stedet har Århus Kommune indført model, hvor institutionerne tildeles såkaldte "dispensationstimer", dvs. at institutioner med støttebørn ikke tildeles støttepædagoger, men i princippet opnormeres. Tildelingen af "dispensationstimer" er behovsbestemt, og sker efter indstilling fra "tværfaglig konference" med deltagelse af læger samt repræsentanter for amt og kommune. På konferencen inddeles børnene i forskellige kategorier gradueret efter karakter og omfang af børnenes handicap eller sociale problemer. Børnene kan indplaceres i 3-4 forskellige kategorier, der er bestemmende for, hvor mange dispensationstimer institutionen tildeles.

Indførelsen af "dispensationstimer" har mindsket/løst de tidligere nævnte problemer med den tidligere organisering af støttepædagoger. "Århus-modellen" har desuden den fordel, at det - med de samme økonomiske midler - er muligt at tilgodese flere institutioner og børn med støtteressourcer end i en organisering med støttepædagoger: Støttepædagoger er typisk tilknyttet 2 institutioner ad gangen i 2 halvtidsstillinger, mens "dispensationstimer" i princippet kan fordeles på 37 institutioner med 1 time hver. Samtidig bliver de afsatte ressourcer til støttebørnene kanaliseret direkte ud til børnene/institutionen, og bliver ikke brugt til f.eks. transporttid m.m. for støttepædagogerne. Til gengæld er den faglighed og specialistviden, der har været tilknyttet støttepædagog-ordningen, gået tabt.

En niveauopdelt organisering af støtten

Arbejdsgruppen har desuden set organiseringen af støttepædagogindsatsen i Nykøbing/Rørvig Kommune. Inspireret af organiseringen i Nykøbing/Rørvig Kommune kunne man forestille sig en niveauopdelt støtte, hvor støtten bliver mere fleksibel og mere målrettet det støttekrævende barn og institutionens behov:

Niveau 1: Undersøgelser – og observationsfasen.

Støttepædagogen superviserer forældre og/eller institutionen, i kraft af specialviden eller observation.

Dette niveau kan indeholde:

- Møde med forældre og institution vedrørende en præcisering af barnets vanskeligheder: Hvad er problemet i hjemmet, og hvad er problemet i institutionen?
- Støttepædagogens observationer og beskrivelse af barnet, - vanskeligheder såvel som ressourcer. Nedskrivning af barnets historie - opsamling af spor.
- Forslag til handleplan. Hvad kan henholdsvis institution og forældre gøre for at støtte barnet.
- Er der behov for supplerende tiltag: Undersøgelser, specielle foranstaltninger af social -, pædagogisk - eller psykologisk art, f.eks. støttepædagog.

Niveau 2: Interventionsfasen.

Støtten på dette niveau indebærer aktivt støttearbejde i institutionen.

Dette niveau kan indeholde:

- Barnet støttes aktivt og målrettet af støttepædagogen: Konkret stimulationsarbejde og / eller integration i børnegruppen.
- Støttearbejdet kunne i relevante tilfælde tilrettelægges så flere støttekrævende børn (Niveau 2 og Niveau 3) kunne have glæde af aktiviteter – svømmehal og lignende aktiviteter.

Niveau 3: Opfølgingsfasen

Støtten på dette niveau indebærer evaluering, justering og tilsyn af indsatsen.

Dette niveau kan indeholde:

- Støttepædagogen følger op på sager fra niveau 1 og 2, i henhold til de aftaler der er indgået med forældre, institution og evt. andre involverede.

Denne skitse til en ny organisering for støttearbejdet kræver en opblødning af timetildelinger, således at et barn ikke får ikke tildelt støtte i et bestemt antal timer, men derimod støtte til et eller flere konkrete indsatsområder. Arbejdet med disse indsatsområder kan i princippet varetages af institutionen, af forældrene, af støttepædagog i institutionen, ved sociale foranstaltninger, ved forældresamtaler, eller ved at støttepædagogen samler flere børn om relevante aktiviteter.